

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 frt
Fél évre..... 4 »
Negyedévre 2 »
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

A kereszténység válsága. Irta: Dr. Fleischmann Sándor. — Zsidók és zsidóság. Irta: Pápai Béla. — Zsidó tanügyi statisztika. Irta: Seress László. — A kiállítás. — Gyöngyszemek a talmudból és midrásból. Irta: Szabolcsi Miksa. — A munkácsi zsidók magukviselése. Irta: Mardochoi Haje-hudi. — Ivánka Imre. Irta: Dr. Sebestyén Károly. — Ezer év. Irta: Dr. Reiner Ede. — A VIII. zsoltár. Fordította: Szegő Arnold. — A CIII. zsoltár. Fordította: Telekes Béla. — Egy vallás, két vallás... (Eredeti regény). Irta: Haber Samu. — Az ó-budai bachur. Irta: Breier Eduárd. — Hirek. — Pályázatok. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1896. augusztus 2.) 5656. Ab-hó 23-ika. Hétfő 24-ike. Kedd 25-ike. Szerda 26-ika. Csütörtök 27-ike. (Délben a zsinagógákban jom-kipur-koton-istentiszteletet tartanak.) Péntek 28-ika. Szombat 29-ike. (Muszaf előtt bejelentik az ujholdat, mevorchin hachódes.) Hetiszidra: Reé. (Mózes V. könyve 11. fejezetének 26. versétől a 16. fejezet 18. verséig.) Haftorah: »Anijo szóaro ló nuchomo hinne onóchi marbiz hapuch avonajich...« (Jezsaiás 54. fejezeté 11. versétől az 55. fejezet 5. verséig.)

A kereszténység válsága.

Egy hamiskás arczu szatir gonoszul mosolygott ki von Pacher uram nyilatkozatából, melylyel okát adta azon világra szóló elhatározásának, hogy kilép a Strobach polgármester ur színleges és a Lueger ur tényleges vezetése mellett megalakult antiszemita községtanácsos társas üzetéből, sőt a választók bizalma folytán reá ruházott mandátumot is rendelkezésére bocsátotta Lueger atyamesternek. Ez volna hát az ugynevezett »Racenantisemitismus« első áldozata. Tisztelet, becsület Pacher uram lelkiismeretének, mely mindenestre magasan fölötte áll észbeli tehetségeinek. Mert akinek előbb pár hónapi antiszemita gazdálkodásra van szüksége, hogy a fajbeli antiszemitizmust, mint a politikai rövidlátás szüleményét ismerje föl, az nem lehet kiváló elméleti képességekkel megáldva.

Amit Pacher uram elkesereg, már előtte nagyon régen egy bizonyos Heine megmondotta, hozzánk valamivel közelebb álló időben Dühring. Heine fölvette a kereszténységet, de egész életében nem tudott szabadulni a zsidó szellemtől — mely nagyságának és dicsőségének kutforrása volt; Dühring kereszténynek született, de ha magába és maga köré tekintett, azt vette észre, hogy a zsidó szellem átjárja a kereszténységet, hogy Dühring uram — eltekintve a keresztvitzől — tulajdonképen zsidó. Hiába beszélnek a keresztelés által teremtett character indelebilisről, hiába hamisítják az erényeket főnnhangon ke-

resztényekké, ha a bibliába tekintenek, ha a kereszténység történetében lápozgatnak in scrinio pectoris, szivök rejtekében fölfedezik a kereszténységben a zsidó szellemet, elannyira, hogy azt megmondani soha sem tudják, hogy hol végződik a zsidó és hol kezdődik a keresztény szellem.

Persze az urak rendesen hallgatnak erről a fölfedezésről. Heine kereken tagadta a speciális keresztény szellemet és a kereszténységet szembeállította a hellenizmussal, melyet ő a keresztény szellemnek föléje helyezett. A régi görögöknél föltalálta ama nyíltságot, az egészséges érzékiséget ama kultuszát, a szépnek amaz imádását, mely után lelke sóvárgott és melyet a kereszténység testet öltő spiritualizmusában föltalálni nem tudott. Dühringben a germán Wotan-imádó zudult föl a kereszténység ellen és szerette volna népét Wotanhöz visszavezetni.

Pacher uram, a Heine-Dühring epigonja, szintén a fejébe vette, hogy a sörimádó bécsi népet rehabilitálja. Soká tünődött a nagy problémán, melylyel már oly sokan próbálkoztak. »A fajban van a hiba«, ezen tendenciában találta meg a megfejtés kulcsát; igenis a fajban van a hiba, itt rejlik azon mételey, mely megrontja a keresztény világot — ergo harmadnegyediziglen el kell távolítani — ha nem lehet kiirtani — a zsidóságot minden befolyástól a közéletben. Zsidó ügyvédek, orvosok, tanítók, katonák hordozói a bacillusoknak, ezek fertőztetik meg az árja lakosságot. Elő hát a füstölővel!

Dagadott a kebele Pacher uramnak a gyönyörtől, hogy megtalálta a panacaeát. De Uram Istenem! Jobb szomszédja volt Porzer, ki zsidóktól származik, balján ült a gyanus Schlesinger és előtte, mögötte, mindenütt, ahova tekintett, a gyűlölt faj ivadéakai pislantottak rája és midőn Kohn, olmützi hercegpüspökre gondolt — elájult. Hát ettől a kísértettől nem lehet szabadulni, hát mindenüvé üldözi a tiszta vérű keresztény bajnokokat?! És talán saját ereiben is zsidó vér folyik — nem is meri megnézni családfáját.

Buskomorság vett rajta erőt! Nem, nem ez a módja a szabadulásnak, a faj nem lehet oka; Jézus, az apostolok, az egyházatyák ezen fajtól származtak — és ez nem lehet gonosz. De ha nem a fajban van a hiba, van-e jogosultsága a nagy akciónak egyáltalán? Hiszen nem tagadhajuk meg önönmagunkat! A katolikus egyház épp úgy, mint a protestánsok, Dávid király zsoltárait éneklik, a pap szentbeszédeit zsidó szentíráshoz fűzi és azok a szentek egy jórésze, kiket a kereszténység tisztel, a vértanúk, kiket a kereszténységért hurczoltak a vesztőhelyre, konvertiták voltak. Igenis, Pacher uram, az antiszemitizmus sokkal nagyobb veszedelem a kereszténységre, mint a zsidóságra nézve. Mi nem félünk a zsidó szellemtől, ezernyolczszáz esztendeje üldöznek bennünket a keresztény szellem nevében és nagyobb dicsőségére, anélkül, hogy csak valaha eszükbe jutott volna, hogy hiszen azon szellemet üldözik, melynek a világ megváltását tulajdonítják. Pacher uram és elvtársai nyilván rosszalják, hogy e megváltás ténynyé vált, mert a pogány szellembe zsidó szellemet oltottak és mert ezen hatalmas erejű szellemre éretlen volt a pogányság, még a mai napig sem tud egészséges gyümölcsöket teremteni a megifjodott törzs.

Minek is volt Pacher uramnak ez a fejfájás. Igazán szívből sajnáljuk, hogy most, midőn a keresztény szeretet diadalait üli a zsidó szellem fölött, erőt vesz rajta a kételkedés mérge és nem tudja, vajjon a zsidóságot gyűlölje-e, vagy a kereszténységet vesse le ama polcáról, melyre emelkedett. Így indul romlásnak a világ dicsősége. A keresztény német császár saját külön keresztényeihez intéz allokucziókat, a pápa a kereszténységnek zengi dicsőségét ékes latinsággal és azok, akiknek szól az ének, álmélkodva kérdik, hogy kikről szól az ének. Zsidóság — kereszténység — ugyan kiknek van több jussuk a keresztény tanokhoz, mint nekik, akik szülték azon tant, melyre mi esküszünk. Midőn mi az antiszemitizmusra esküszünk, a kereszténység alapjait rongáljuk meg, midőn mi saját magunkat keressük, a zsidóságot találjuk meg, ha a

kereszténységet a zsidó »salaktól« akarjuk megtisztítani, nem marad amabból semmi sem.

Oh, Pacher uram, nem ujság ez a maga állapota. Pillantson csak Németország felé, ahol az őskeresztények veregetik mellöket és azt fogja találni, hogy egy végtelen sorozata a szektáknak rugta el magától a kereszténységet — antiszemitizmusból. Nem mintha antiszemiták volnának ezen szekták mind, hanem a zsidóság elleni küzdelemben visszatértek a régi istenek alkonyához. Hogyis lehetne másképp. Ezernyolczszáz év óta a kereszténység mindig konvertitákkal gyarapodott, majd békés térítés, majd erőszakos eszközökkel, tüzzel-vassal és egyszerre eszökbe jut ezen konvertitáknak, hogy ők találták föl a kereszténységet.

Nem, uraim! A Pacher uram esete kell, hogy tipikussá váljék az antiszemitákra nézve. Önökben fölbuzdul a kereszténység *előtti* időkből származó őserő. Önök a kereszténység foglyai, a kalitkát azonban a zsidóságból szedték, a kereszténység csupán bezárta, ha Önök szabadságukat vissza akarják nyerni, természetes, hogy a zsidóság kalitkáját akarják szétrombolni — de ezzel eltűnik a kereszténység is.

Ne aggódjanak, a zárt föltörhetik, de az ezernyolczszáz éves fogház tovább fönn fog állani. *Mi zsidók hozzászoktunk ezen szentély védelméhez és meg fogjuk védelmezni továbbra is* — Önök számára. Egy kis pogány vadság után vissza fognak ismét oda térni, ahonnan kiindultak. Kívánunk Önöknek tiszta szívből — jobb erkölcsöket, hogy a zsidó szellem magaslatára emelkedhessenek.

Dr. Fleischmann Sándor.

Zsidók és zsidóság.

Van valahol fönn, Zemplénmegyében egy zsidó, az, akiről szólni akarunk. A nevét nem tudjuk, — nem is vagyunk reá kíváncsiak; hogy foglalkozunk vele, annak az az oka, hogy zsidó és mi világossá akarjuk tenni, hogy ez a tulajdonsága a legkevésbé lényeges. Ez az ember, aki véletlenül zsidó ember, nagyon csunya dologra adta a fejét: kivándorlókat toboroz Amerika számára. A részleteket nem kutatjuk, ezek talán enyhítenék az ítéletet; csak magát, a meztelen tényt tekintjük és előlött föltétlenül pálcát kell törnünk. Van ebben a kivándorlási ügynökösködésben hazaárulás, mert megfosztja a hazát munkára való polgároktól és emellett a leggonoszabb fajtából való rablás, mert kifosztja, tönkreteszi a lépremenő, hiszékeny szegény embereket. Valóságos halmaza a bűnöknek és aki elköveti, méltó az emberek megvetésére és a bíróság üldözésére.

Azonban a krónika nemcsak ilyen bűnökről és ilyen bűnösökről tud. Csak az aligmúlt napok esemé-

nyeire gondolunk és fölemlítjük a következő eseteket. Egy felnőtt ember valamelyik kültelken meggyilkolt egy kis fiút — harmincz krajczárért. Vagy: egy suhancz agyonütött egy másik suhanczot, hogy elvehesse két forintját. Vagy: egy részeges kézműves agyonvágta a feleségét és megfojtotta két kis gyermekét... Mindmégannyi borzasztó megnyilatkozása az emberben lakó bestianak, amely a harag mellett az undort is fölkelti az emberben.

Vannak azután még más, nem kevésbé nagy bűnök, vagy legalább is lehetnének. Ilyet követne el, aki, mert az utóbbi esetben csupa keresztény a bűnös, azt mondaná: ime, ilyenek a keresztények. Gyilkosok, akik a társadalom kárára élnek és akiket el kell söpörni a föld színéről. Meg nem engedett általánosításával egy egész vallásfelekezetre zudítaná a gyűlölet mérget, az üldözés átkát. Még nagyobb gonosztevő, mint az a gyilkos, akiről a lapok a törvényszéki rovatban emlékeznek meg, mert ez csak egy vagy néhány embert ölt, míg ő egy egész osztályt akar kipusztítani.

Ez azonban nem történik meg. Csak Neró és Diocletianus idejében történt, hogy keresztények büneiért az egész kereszténységet tették felelőssé, ma senki sem oly botor és oly gonosz, hogy ilyen vádakot emeljen. És ez nagyon jól van így, mert ezt kívánja az igazság. Ám nekünk más mértékkel mérnek és ha mi rólunk van szó, egyesek büneiért az egész zsidóságot vetik anathema alá. Ez történt a zempléni zsidó esetében is. Az »Alkotmány«, mely oly kitűnően tudja egyesíteni a butaságot a rosszakarattal, a zempléni esetről szólva azzal végzi, hogy: ime, ilyenek a zsidók! Pedig hát mi köze van a zsidó vallásnak ahhoz, hogy a tótokat kivándorlásra készítetik és micsoda jelentősége van annak, hogy az ügynök zsidó, abban, hogy csábitja a föld népét? Hát a keresztények között nincsenek gazemberek? Nem is szólnánk a dologról, oly kevésbé érdemli meg a czáfolatot, mert nyilvánvaló benne a hazugság, ha az a vád, mely az egyes zsidók büneit az egész zsidóságnak tulajdonítja, nem merülne föl sokkal gyakrabban, semhogy végre szeme közé ne nézzünk és ki ne mondanánk, hogy vagy számár, vagy az orgyilkosok szövetségese, vagy pedig mindkettő egyszerre az, aki ilyenekkel mer föllépni.

És fájdalom! a számárak meg az orgyilkos legények nagyon is gyakran remekelnek ezen a téren. Mert a számárság remeke az ember dolgát félmillió ember művének tudni be és a gonzság remeke, hogy ezek az általánosítások milyen irányt vesznek.

Ha valahol egy zsidó adakozik az iskolára vagy a szegények számára, ha valahol a zsidók jótékony egyesületet alapítanak vagy népkonyhát rendeznek be, akkor korántsem mondják — nem is kívánjuk — hogy: ime, ilyenek a zsidók. Ilyenkor az járja, hogy X. Y. adakozott vagy Z. város lakói ezt meg azt tették. Ám ha valahol zsidó követ el betörést, zsidó kerül összeütközésbe a törvénykönyvvel, akkor — legtöbbször — eltűnik X., eltűnik Y., eltűnik az egész abéczé és csak egy marad:

a zsidóság, ez a rejtelmes, mindent megemészítő telhetetlen Moloch. Ilyenkor legalább így festik.

Pedig ez az általánosítás talán soha sem igazságtalanabb, mint ha a zsidóságra alkalmazzák. Nézzék meg a börtönöket, üssék föl a bűnügyi statisztikákat, azt fogják látni, hogy minden vallásfelekezet közül aránylag a zsidóság követi el a legkevesebb büntetést és a nagyobb merényleteket a társadalom biztonsága ellen. A gyilkosok, gyújtogatók, betörők között a zsidóság van képviselve a legkisebb arányban.

Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy a zsidók jobbak, mint a többi vallásfelekezet hívei. Ilyet nem állítunk! Bizonyára mi köztünk is megvannak a bűnösök, csak úgy, mint a más felekezetűek között és ha ritkábbak is köztünk a nagy bűnösök, vannak aprók. Ámde azt se mondja senki, hogy rosszabbak vagyunk, mint a többiek! Sem jobbak, sem rosszabbak, — emberek vagyunk és ami emberi, nem idegen tőlünk. Nem kívánunk kivételt a becslésben, de ne tegyenek velünk kivételt a haragban sem. Egyenlőséget kérünk; azt akarjuk, hogy bennünket is olyanoknak tekintsenek, mint a többi embereket és nekünk se mérjenek más mértékkel, mint a többinek. Ha ez bekövetkezik, akkor velünk szemben sem fogják az engedhetetlen általánosítást gyakorolni. Megvannak a bűneink és megvannak az erényeink, de ezek nem terjednek annyira, hogy egyesek büneit valamennyien a nyakunkba vegyük. Különben, ez nem is volna erény, hanem számárság és a kettő között csak van valami különbség!?

Pápai Béla.

Zsidó tanügyi statisztika.

III.

A közoktatásügyi miniszter évi jelentésének elemzésénél eljutottunk a *népoktatáshoz*, a mely a zsidók szempontjából a jelentés legérdekesebb része. A zsidó népiskola az egyetlen nevelési tényező, a mely a vallásosságot ápolja és az egyetlen hely, a hol a mai zsidó tanuló a felekezeti szellem legszükségesebbjeit elsajátíthatja. Minden adat, minden tény, a mit a zsidó népiskoláról megtudhatunk, egyaránt fontos úgy zsidó, mint hazafiúi szempontból. A miniszteri jelentés nagyon helyesen mondja, hogy a felekezeti népiskola hasznára van a közoktatásnak, mert a felekezeti hatóságok nagyon jól tudják, hogy a vallásos érzés felkeltésére ez a hely a legalkalmasabb. A felekezet szívesen áldoz tehát és levesz az állam vállairól oly terheket, a melyeket ez elviselni alig volna képes. Fokozott állami fölügyelet és ellenőrzés marad a kormány kezében, hogy a felekezeti szellem, vagy a nemzetiségi érzés tülhajtható ne legyen. A miniszter minden felekezettel szemben alkalmazza a kritika jogát és a zsidók büszkeséggel említhetik föl, hogy az ő iskoláik ellen a miniszter egyetlen egy kifogást sem tesz, magyarságra való törekvéseikről a föltétlen dicséret hangján szól és pedagógiai szempontból azokat kifogástalanoknak mondja. Egyetlen egy gáncs van azonban a jelentésben és ez az, hogy a zsidók a tankötelezettség törvényének nem tesznek oly fokban eleget, mint ezt az ő, azon tényből következtethető magas intelligenciájuknál fogva, hogy nagy számban keresik föl a középiskolákat és az egyetemet,

elvárni lehetne. Ez az egyetlen gáncs is alaptalanná tehető, ha a miniszter, mint ezt mi alább tenni fogjuk, elválasztja a zsidó népiskolát a chédertől és különbséget tesz Marmaros és Fejér, vagy Csongrád vármegye között.

Mielőtt azonban ezt tennők, vessünk egy pillantást a régiebb időkre, hogy a jelen szemlélettel együtt a multakból való kifejlődést is láthassuk. Sajnos, a nagyon régi időkre nézve alig van számbavehető tanügyi statisztika és talán az egyetlen Fényes Elek statisztikája az, amely e tekintetben még némi hitelt érdemelhet. Szerinte 1842-ben volt Magyarországon

	Lélekszám	Elemi tanító	Elemi iskola	Elemi tanuló	Esik egy tanuló
A róm. kath.	5,917.491	3953	4694	420.887	14 lélekre.
A helvéteknek	1,408.705	2301	1508	114.441	13 >
Az ág. hitvallásuak. .	674.977	1000	893	68.158	11 >
A gör. kath.	755.657	476	478	10.000	80 >
A gör. keletieknek . .	1,540.155	909	890	34.300	48 >
A zsidóknak	240.728	410	400	24.000	10 >
Összesen	10,537.713	9049	8863	671.776	29 lélekre.

Vagyis a zsidóknál az iskoláztatás szükségességének érzéke már annyira ki volt fejlődve, hogy az akkor még alig negyedmilliót számláló zsidóságnak aránylag véve több iskolája volt, mint minden más felekezetnek. Mert a míg minden 600 zsidóra jutott egy iskola, addig a róm. katolikusoknál csak 2462, az ev. reformátusoknál 1104, az ág. hitvallásuaknál 842, a görög keletieknek 1641 lélekre esett egy-egy iskola, többnyire egy, ritkábban két tanítóval.

A helyzet azóta jelentékenyen megváltozott. A számok jelentékenyen megnagyobbodtak, a zsidókra vonatkozó adatok azonban még ma is époly kedvezők, sőt némely tekintetben kedvezőbbek, mint 1842-ben voltak. A következő táblázat ezt nyilvánvalóvá teszi:

Az iskolák jellege	Volt tanuló	Az iskolák száma	A tanítók volt	Egy iskolára	Egy tanítóra
		száma volt		növekedés esett	
Államiakban	126 040	975	2292	129	55
Községiakban	434.958	1965	4600	221	94
Róm. kath.	919.957	5479	8614	167	106
Gör. kath.	170.370	2112	2089	80	81
Gör. keleti	186.401	1791	2182	104	85
Ev. ref.	276.836	2310	3012	119	91
Ág. ev.	166 861	1397	2154	119	77
Unitárius	3.676	47	54	78	64
Zsidó	44.076	540	996	81	44
Magán	7.189	152	263	47	27
Egyesületi	6.280	70	140	89	45

Látjuk, hogy a zsidó tanulók száma 24.000-ról 44.076-ra, az iskoláké 400-ról 540-re, a tanítóké pedig 409-ről 996-ra emelkedett akkor, amidőn a többi felekezeteknél az arányszám nem hogy javult, hanem egy-némely tekintetben rosszabbodott. Mert amíg a zsidóknál 80 tanulóra már egy iskola jut, addig a róm. katolikusoknál csak 192-re, az ág. hitvallásuaknál 166-ra, a görög keletieknek 142-re, az ev. reformátusoknál 104-re és csakis az unitáriusoknál 60-ra. Ugyanilyen kedvező a helyzet más tekintetben is. A népoktatási törvény például kimondja, hogy egy tanítóra csak 80 tanuló juthat. És mit látunk? Azt, hogy a felekezeti iskolák közül a római katolikusok, a görög katolikusok, a görög keletiek, az ev. reformátusok ennek a kötelezettségnek egyáltalán nem tesznek eleget, mert iskoláikban átlag 81—106 tanuló esik egy tanítóra és csak az unitáriusok és a zsidók azok, akik ellen a miniszternek kifogása nincsen. Sőt dicséretre méltó tényként emelhető ki, hogy a zsidók még az unitáriusokat is fölülmulják, mert náluk már 44 tanulóra meg van a maga tanítója, holott az unitáriusoknál csak 64-nek. Oly tény ez, amely egyrészt

az iskolát föntartó községek aldozatkésztségét, másrészt pedig azt a kitünő érzéket mutatja, amely a zsidóknál, mint ezt már többször hangsúlyoztuk, az iskoláztatás tekintetében észlelhető.

A magyarság tekintetében a zsidó népiskola, a reformátusokéit kivéve, minden felekezeti iskoláit fölülmulja. Szavak helyett a számok beszéljenek:

Az iskolák jellege	Az iskolák tannyelve hány iskolában volt							
	kizárólag magyar		más nyelvű		egy más nyelv a magyarral		magyar nélkül	
	szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
975 áll. isk. közül	968	99.3	—	—	7	0.7	—	—
1965 községi >	1406	71.5	138	7.0	404	20.6	17	0.9
5479 r. kath. >	3537	64.6	630	11.5	1274	23.2	38	0.7
2112 g. >	304	14.3	1274	60.5	534	25.2	—	—
1791 g. kel. >	12	0.7	1316	73.5	463	25.8	—	—
2310 ev. ref. >	2287	99.0	6	0.7	17	0.8	—	—
1397 ág. ev. >	406	29.1	559	40.0	432	30.9	—	—
47 unitárius >	47	100	—	—	—	—	—	—
540 izraelita >	514	95.2	—	—	26	4.8	—	—
152 magán >	149	98.0	1	0.7	2	1.3	—	—
70 egyesületi >	63	90.0	4	5.7	3	4.3	—	—

A 26 iskolában, a hol nem magyarul tanítottak, a tanítási nyelv német-magyar volt. Ilyen iskola volt Árva-megyében 3, Bács-Bodrogmegyében 10 (33 zsidó iskola közül), Krassó-Szörénymegyében 1 (2 iskola közül), Nyitra-megyében 1 (50), Sopron-megyében 3 (16), Szepes-megyében 2 (5), Turóc-megyében 4 (4), Vas-megyében 2 (10 zsidó iskola közül).

A reformátusoknál van a legtöbb kizárólag magyar nyelvű iskola, míg közvetlen utánuk a zsidók következnek, kiknek minden 100 iskolája között 95 olyan van, amelyben csakis magyarul tanítanak és összesen sincs több 26 iskolánál, a hol a magyaron kívül más előadási nyelv is van. Ezek azonban kivétel nélkül nemzetiségek-lakta megyékben vannak és a miniszter kiemeli, hogy a tanfölgyelők jelentései mindegyikről azt mondják, hogy a magyar nyelvet a legsikeresebben tanították. Minden szó, amely ennek a ténynek fontosságát emelni vagy növelni akarja, fölösleges volna. Akinek a számok sem mondanak eleget, az úgy sem ért a kérdéshez.

Bővebb fölvilágosítást és kifejtést igényel azonban a tankötelesek statisztikája.

A tankötelesek száma 2,925.115, ebből:

római kath.	1426.034	48.7%
görög >	320.730	11.0%
> keleti	390.273	13.4%
ev. ref.	413.887	14.1%
ág. ev.	219.841	7.5%
unitárius	10.885	0.4%
izraelita	143.465	4.9%

A tankötelesek iskolázása a legteljesebb mértékben az ágostai evangélikusoknál történt (1000 tanköteles közül 899 iskoláztatott), sorrend szerint következtek: a római katolikusok (1000 tanköteles közül 868 iskolába járóval), azután az unitáriusok (861), helvét hitvallásuak (818), izraeliták (798), a görög-keletiek (634) és legvégül a görög-katolikusok (615 iskolába járóval, 1000 tanköteles gyermek között).

Hogy miként van az, hogy a zsidók, akik pedig nagy intelligenciáról tesznek tanúságot akkor, amidőn gyermekeiket oly nagy számban küldik a középiskolákra és az egyetemre, elhanyagolják a népiskolai oktatást, az tisztán látszólagos és a valódi tényekkel éppenséggel nem egyezik. Csak azt kell tennünk, amit előzőleg említettünk: el kell választani a chédert a népiskolától, vagy pedig megyék szerint kell vizsgálni, hogy az iskolába nem járó tanulók mely vidékeken vannak a legnagyobb

számban. Akkor látni fogjuk, hogy az országos átlagtól (798) Máramaros- és Beregmegye annyira eltér, hogy az iskolába járók száma alig emelkedik 412-re, Ungmegyében 512-re, Szabolcsban 642-re, Brassóban 714-re, Zemplénben 648-ra stb., ellenben Pestmegyében minden 1000 tanköteles közül 962, Csongrádban 958, Hevesben 972, Borsodban 946, Tolnában 962, Győrben 912, Komáromban 924, Esztergomban 916, Veszprémben 906, Csanádban 904, Jász-Nagykun-Szolnokban 900, Bácskában 898, a Dunántúlon átlag 900 stb. jár iskolába. Vagyis azokon a vidékeken, ahol intelligens és magyar zsidóság lakik, az iskolába nem járók száma nem nagyobb, mint a más felekezeteknél, ellenben Máramarosban és a többi hasonló megyékben, ahol az ifjúság nagyrésze chédekben, tehát a miniszter által nem ellenőrizhető iskolákban tanul, az iskolákba nem járók száma óriási. A miniszter hangsúlyozza, hogy elérkezettnek látja az időt, a felekezetek »sötét szellemű« iskolái ellen a leg-erélyesebben föllépni. Nincs kétség benne, hogy a chédekre is gondol. Nem mulaszthatjuk el azonban megjegyezni, hogy a miniszteri jelentések ezt évről-évre újból ígérk, pozitív elhatározás azonban még nem történt. Lapunk is folyton követelte a minisztertől, hogy alkalmazza már végre a törvényt és mi örvendenénk a legjobban, ha a miniszter szigorúan lépne föl és lehetővé tenné azt, hogy a zsidó népiskola jó hírnevét ne homályosítsák el a sötét felekezeti szellemet szolgáló, pedagógiai szempontból pedig teljesen haszontalan zugiskolák.

(Negyedik közlemény következik.)

Seress László.

A kiállítás.

VIII.

»Unio« beocsini cementgyár.

A kiállítás magánpavillonjai között talán leginkább a *Redlich, Ohrenstein és Spitzer* czég beocsini cementgyárának kiállítása vonja magára az érdeklődők figyelmét. A görög stílusban épült pavillon bejáratával szemben akvarell-festmény mutatja a gyártelepet, míg a falakon függő és állványokon elhelyezett rajzok, grafikai táblázatok, leírások, festmények a cementgyártás procezzusát, a cement minőségének megállapítását stb. adják elő.

A beocsini cementgyárat 1869-ben alapította a két Ohrenstein testvér. A beocsini cementnek nagy propagandát csináltak és az rövid időre oly nagy elismerésre tett szert, hogy a budapesti Margithid és a Ferenczsatorna építkezésénél is alkalmaztatott. Az ezen nagy sikerek folytán beérkező nagy rendelések a czégtulajdonosokat a telep kibővítésére késztették, ami aztán a gyárat évi 1 $\frac{1}{4}$ millió métermázsa román- és portland-cement gyártására képesítette. Oly termelési képesség ez, amelyet Magyarországon eddig még egy gyár sem tudott elérni. A beocsini gyárnak nagy exportja van a dunai és a Balkán-tartományokba, továbbá az osztrák piacokra.

A gyár állandóan 1200 munkással dolgozik, kiknek jólétéről úgy egészségügyi, mint biztosítási intézményekkel a gyár gondoskodik. A telepen 150 munkáscsalád számára munkásházak vannak; mindegyik család külön lakással bír, amely egy szobából, konyha, pincze, előcsarnok és kertből áll. A legények számára nagy csarnokokat építettek, amelyekben 600-an lakhatnak. A munkások gyermekei a czég költségén fentartott 4-osztályu elemi iskolába járnak és könyvet és tanítást ingyen kapnak. A személyzet baleset ellen biztosítva van és betegség esetén a gyári kórházban nyer ápolást. A tüzoltást 80 főnyi személyzet végzi. A munkahelyek szellőztetők

készülékekkel vannak ellátva, naponként fertőtlenítettnek és tisztítottatnak.

A gépek mozgatására 1000 lóerejű gőzgép szolgál, a forgalom azonban oly jelentékeny, hogy a gyár egy újabb 1000 lóerejű gépet volt kénytelen rendelni. A gépek évenként 3500 vaggon szenet fogyasztanak és az évi cementgyártás elszállítására közel 2 millió darab zsákra van szükség. A munkások és a hivatalnokok fizetése évenként 500.000 frt.

A gyár főnállása óta épített: 2000 kilométer fő- és 4000 kilométer helyi érdekű vasutat (tehát az egész magyarországi vasúthálózatnak majdnem felét); továbbá 1500 kilométer vasútvonalat Ausztriában, Boszniában és Szerbiában, 33 nagy hidat (köztük 9 Duna-hidat, és pedig 2 Ausztriában, 2 Romániában), 18 Tisza-hidat, 3 Dráva-hidat, 1 Száva-hidat, 2 Rába-hidat és több kisebb mellékhidat. A gyár szállította a galicziai határ-erődírményekhez szükséges cementet, több zsilip, vidéki állomás építkezések, közel 20 kaszárnya, több cukor-gyár és több más középülethez szükséges cementet. Ha a magyar cementipar nagyot haladt, ebben a legnagyobb érdem kétségtelenül e czéget illeti.

A cementgyártáson kívül azonban más téren is nagy érdemeket szerzett a *Redlich, Ohrenstein és Spitzer* czég, amennyiben a *malomkögyártás* terén valósággal úttörő munkát végzett. A gyár a kvarczkővet használja, amely minden tekintetben megfelelt a követelményeknek. A siker e téren nem maradt el és a czég 1889-ben Ujvidéken önálló telepet épített és Szerbiában külön raktárakat alkotott. A czég vevőköre kiterjed a külföldre is, és pedig a kontinens minden országára. Az évi termelés 1889-ben 128 darab volt, 1895-ben azonban 1900 darabra emelkedett. E nagy siker a kvarczkő kitűnő tulajdonságában rejlik, amely lehetővé teszi, hogy a gyár még 600 milliméteres tiszta kvarczeros köveket szállítson. A malomköveken kívül a gyár cementörölő köveket, gipsz- és csontlisztörölőket stb. készít. A francia malomkövel a gyár sikeresen versenyez és a legtöbbször diadalmaskodik fölötte. A kivitel kiterjed a kontinens legtöbb államára.

A czég tulajdonosai részt vesznek más nagy vállalatokban is és a jótékonyág bennük nem a legutolsó maeczenásokat tiszteli.

IX.

Északmagyarországi egyesült köszénbánya- és iparvállalatrésztársaság.

A magyar szénbányászat oly régi, mint maga a magyar nép története. A kedvező geológiai viszonyok különösen a fémbányászat fejlődését mozdították elő, míg a szénbányászat csak mellékesen üzetett. Igaz nagy kiterjedésre tulajdonképpen nem is tett szert mindaddig, míg az alkotmányos éra visszaállításával Magyarországon az igazi élet nagyobb lendületet nem nyert. Ekkor azonban teljes mértékben iparkodott úgy a tőke, mint az állam azon, hogy egyrészt a magyar ipar, másrészt a fogyasztó-közönség szükségleteinek a magyar bányászat a legteljesebben megfelelhessen. Ez a törekvés hozta létre az *Északmagyarországi egyesült köszénbánya és iparvállalatrésztársaságot*, a mely mindjárt kezdetben nagy arányokban kezdvén meg működését, ma már oly szerepet vívott ki a bányavállalatok körében, a melylyel csak kevés más társaság dicsekedhetik.

A társulat barnaszénbányái egyrészt Nógrád-, másrészt Esztergommegyében vannak. Nógrádmegyében van a baglyasaljai, a karancsaljai, az ettesi és andrásfalvai bányák, 4600 kataszteriális hold kiterjedésben, továbbá a mátraszéki, mátránováki, homok-terennei, ka-

zári és kis-tereenai bányák 7200 hold kiterjedésben, 11,903,380 m² területtel. A nógrádi bányák óriási termőképességűek és kiaknázásukra közel 2000 munkáson kívül 28 gőzkazán, 10 db 380 lóerejű gőzgép, 6 mozdony 120 lóerővel, 4 elektromos mozdony 96 lóerővel, 5 szállítógép 275 lóerővel, 5 vízemelő 310 lóerővel, 2 szellőtető-gép 40 lóerővel és 7 dynamo-gép 325 lóerővel szükséges.

Ez az óriási mechanikai és emberi erő évenként 3,600.000 métermázsra barna szenet hoz föl a föld gyomrából, melyért a társaság 1,200.000 forintot vesz be.

A társaság egy nemrég akvizíciója a tokodi bánya, Esztergom megyében. A szakkörökben e bányáról kitűnő vélemény uralkodik és ma már általános az a nézet, hogy a tokodi bánya lesz az, a mely úgy földrajzi fekvésénél, mint a bányáiban levő szén kitűnő minőségével, a főváros egyedüli, vagy legalább is legfőbb szén szállítója lesz. Ez a bánya 1,447,941 m²-t ölel fel és 121 munkást foglalkoztat. A széntömegek kiaknázására 1800 lóerejű gőzgép van használatban.

A társaság a munkások érdekében a legczélsebb intézményeket létesítette. A nógrádi bányákban alkalmazott 1588 férfi, 4 nő és 148 gyermek-munkás részére 86 munkásházat épített. A szobák igen csinosak, szellősek és miként a társaság kiállítási pavillonjában levő fényképekből és rajzokból látható, igen kényelmesek. A munkások gyermekei részére 5 iskolát létesített a társaság, a melyekben a tanítás ingyenes és a tankönyvek is ingyen adatnak. Baleset esetére a munkások biztosítva vannak és betegség esetében a bányatelepen levő 2 kórházban nyernek ingyenes ápolást és gyógykezelést. A pillanatnyi segítség lehetővé tétele végett társasági tagok vannak a kölcsönös segélyező-egyletek mintájára berendezve. A munkabér-viszonyok igen kielégítőek és nagyobb sztrájkmozgalom még nem volt észlelhető.

A tokodi bányában a munkások részére 48 munkásházat épített, a társaság, amelyekben 132 család számára van hely. A munkásgyermekek részére itt is egy iskola van, továbbá szépen berendezett kórház, önkéntes tűzoltóság, stb. A bányatelepen fejlesztik a munkások körében a patriarchalis élet iránt való szeretetet, amely társadalmi szempontból fölülte fontos körülménynek mondható.

Maga a társaság 1881-ben alakult és jelenlegi alapítókéje 2,000.000 frtra rug, amely 20.000 darab 100 frtos részvényre van fölosztva. A közforgalomban azonban a részvények több mint 200 frtra becsültetnek. Az osztalék az utolsó két évben 10 frt volt. A társulat élén *Deutsch J. József* elnök és *Helgy Ignác* alelnök, továbbá *Reichart N. János*, *Birnbaum Imre*, *Frey Ferencz*, *Heller Gábor*, *Lederer Sándor* lovag, *Mandl Ignác*, dr. *Stiller Mór* és dr. *Durvai Fülöp* igazgatók állanak. A kereskedelmi igazgatást két kipróbált szakérő: *Gager Emil* és *Rau Gottlob* végzi, kiknek *Ligeti Jenő*, irodafőnök, van fáradságos munkájukban segítségükre.

A társulat kiállítása a postapavillon mögött levő díszes pavillonban van elhelyezve. A kerek terem közepén a mátraszelei, tokodi és baglyasaljai bányakerület közegrétegeiben talált kőületek, valamint a közegrétegek kőmintasorozatai vannak bemutatva. Oldalt nagy szénrakás, a híres tokodi és baglyasaljai szénből. A falakon a bányaeszközök, a bányatelep, a gépek, valamint a földrétegek rajzai és fényképei vannak izlésesen elrendezve. Igen érdekes részlete a kiállításnak a bányaiskolák tanulóinak rajz- és írásmintái, a melyek kitűnő bizonyosságot tesznek arról, hogy az iskolák kitűnő vezetés alatt állnak. A délszaki növényekkel díszített, csinos pavillont *Haroska F.* és társa építette.

Gyöngyszemek a talmudból és midrásból.

— Forrásokból szedegeti: Szabolcsi Miksa. —

A vágy és a nagy jámborok.

Szent tudomány segítségével fogságba ejtették egyszer a nagy jámborok a vágyaknak szabadon járó szellemét. És hogy ki ne törjön — mert vad volt és dühöngő és ereje megmérhetetlen —, háromszoros lánczra fűzték, míg a bilincsek lakatjára a csodatevő Istennévnek 72 változatait vették, mi megfosztotta a szellemet minden hatalmától, tehetetlenné, rabbá tette.

A nagy jámborok ünnepet ültek örömeikben, hogy immár boldoggá tették a világot, hogy a szenvedélyek tüze immár pusztítani nem fog, hogy ezentul béke és megelégedés leszen az emberek osztályrésze.

De milyenné vált a világ képe!

Az embereket, igaz, vágyak nem emésztették, a csontban a velőt nem szárította föl a szenvedély és az elégedetlenség sem emésztette a föld lakóit, de máskülönben mily szomoruvá vált a föld!

Szerelem nem hevítette tettekre az ifjut, és a nő, a világ rózsája, közömbös volt és hideg. Orczáját nem piritotta vágy, tetszeni nem igyekezett, bájaival nem törődött.

Megszűnt a hős, babér után senki sem vágyodott. És elmaradt annyi dicső tett is. Mert ha meg is volt a hivatottban a képesség, de nem volt meg benne a vágy, hogy a többen tultegyen, hogy az emberek magasztalják, csodálják. A vágy, a tettek élesztője és élesztő nélkül nem válik jó kenyérré a tészta. Ha nincs meg a vágy, kárba vesz a képesség, míg a képességet nem egyszer helyettesítetté már a vágy, ami egy az akarattal, ami egy az erős törekvéssel. S mert halott volt a vágy, a kalmár sem bizta áruát a tengerre; nem vágyódott vagyona gyarapítására. A fejedelem nem szomjuhozta a kincseket, a katona sem a dicsőséget és mert a tudós keblét sem dagasztotta vágy, a tudományból sem sugárzott ki világosság, hisz hiányzott mesteréből a vágy, hogy az elméket megvilágítsa, hogy a szövétnek, a láng, a nap ő legyen.

És mint az ember, olyanná vált a természet. Üres és pusztá lön benne minden. A madár nem hívogatta párját, nem ragyogtatta tollazatát, nem dalolt, nem csicsereggett. Hisz nem élt benne vágy és édes és fájó hangot nem csalt ki belőle a szerelem. A gólya nem rakott fészket a ház tetején, a fecske sem az eresz alatt. Kakas kerülte a tyukot és a kötelék a nemek között ketté szakadt. Nem hallatszott panasz és nem hallatszott ujjongás; sem az elnyomás jaja, sem a diadal zaja: nyugodt, álmos, unott, lusta volt a föld és mert ilyen volt, pusztulás kezdte fenyegetni a teremtetést. A barmok nem ellettek és tudta minden ember, hogy utolsója fájának.

A nagy jámborok pedig ilyen égi szózatot hallottak:

Mit tettetek, balgák, hisz elpusztítottátok az én szép világomat, melyet azért teremtettem, hogy éljete, örül-

jetek, működjete, teremtetek és töltsétek meg benne minden ürességet.

Nem csak néktek adtam én kezeitekbe a vágyat, hanem minden embernek. Ti megölitek, mások teljesen szabdjára hagyják. Ti balgák vagytok, azok nem kevésbbé. Ördög a vágy, ha korlát nélkül csapong és halált jelent, ha megölitek.

Teremtettem a vágyat és adtam akaratot belétek, hogy határt szabjatok neki. Ha ezt tettétek, angyalaim legszebbike a vágy, de ti ahelyett, hogy erre tanítanátok az embereket, javítani akartok az én teremtésemén és üressé, pusztává teszitek a földet.

*

Nézd a kevély Gamalát. Ahogy megpillantotta a szegény Naneszt, megfordult és más utcába tért.

Magyarázhatnád ezt úgy is, hogy a nemes Gamala nem akar találkozni a szegény Naneszszal, mert a szegény Nanesz adósa és nem akarja, hogy piruljon előtte.

*

Mely tette által vált Isten kedveltjévé a gazdag Szevua, ho'ott tudva van róla, hogy szegény emberen soh'sem segített?

Szegény emberen, való, nem segített, de sok embert óvott meg attól, hogy szegény emberre válják.

*

És ha száz cselédje van feleségednek, akkor is légy rajta, hogy foglalkozzék. A semmittevés bűnre vezet.

*

Kérd ki a bölcssek tanácsát, de ne feledkezzél meg a magad eszéről sem.

*

Egyetlen igaztalan rendreutasítás száz jó tanításnak rontja le a hatását.

*

Rav Achaj így imádkozott: add, Örökkévaló, a jót, ha nem is kérem tőled, és tartsd távol tőlem a rosszat, ha fohászkodom is érte. Mert egyedül Te tudod, Teremtőm, mi jó nekem, és mi válik káromra.

*

Nem találtál benne (az új barátban) hibát: vigyázz, mert akkor képmutató.

*

Mielőtt nagyra nőne benned a vágy, figyelj meg valakit, ki már elérte azt, mi után vágyódsz.

*

Mondd, ó, Koziba, mi nagy bünt követtél el, hogy Isten oly nagyon megvert tégedet?

Mit beszélsz, rabbi, engemet Isten megvert volna, engemet, Nehardea leggazdagabb emberét!

Hisz épp az, hogy ilyen vagyons mellé Isten nem adott szívet, hogy élj véle méltón a magad és mások örömére.

*

Az irigység olyan bűn, melyben benne van mindjárt a büntetés is.

*

Az irigy mások jólétének a betege.

*

Adj, míg élsz és örvendj jótéteményeid gyümölcseinek. Ha csak halálozkor adsz, azt találják mondani az emberek, hogy csak azért adsz, mert már másokéból (az örökösökéből) adsz.

*

Tiszteletet megyen vásárolni a balga.

Nem tudja, hogy azt házhoz szokták vinni, csak ki kell elébb érdemelni.

*

A szükség ezer embert tesz tönkre, a bőség tizezreket.

*

A maga fogyatkozásait a balga azzal véli takarítani, hogy másokban fedez föl hibákat.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése július hó végén lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre	8 frt — kr.
Fél évre	4 „ — „
Negyed évre	2 „ — „

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7 frt — kr.
Fél évre	3 „ 50 „
Negyed évre	1 „ 75 „

Ujonnán belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS

czimű, lapunkban közölt regényét, valamint

Az ó-budai bachur

czimű, most folyó regény eddig megjelent részeit.

Különös kedvezményként előfizetőinknek egy korona előleges beküldése ellenében bérmentesen megküldjük Haber Samunak »A mi ünnepeink« czimű rajzkötetét, melynek bolti ára 1 frt 20 kr., vagy »Zsidó történetek« czimű elbeszélés kötetét, mely eredetileg 1 frtba kerül. A két kötet együttesen 80 kr.-ért megszerezhető.

Az »Egyenlőség«

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Józseftér 10. sz.

H i r e k.

— A munkácsi zsidók magukviselte a beregmegyei millenniumi ünnepségek alkalmából éles megítélésre talált a legtöbb napilap hasábjában. Az ünnepségeken nem vettek részt, a hazafias öröm közepette közönbösek maradtak, nem is igen mutatkoztak, akik mégis előbujtak, piszkosak, kaftánosak és pajeszosak voltak, ott bámészkodtak a lelkesedő sorok között, de éljent nem kiáltottak, az örvendezőkkel nem örültek, a legtöbbször talán fogalma sem volt, milyen ünnepet ül ott a magyar nemzet s több efféle vád. Mi magunk eddigelé a munkácsi zsidóknak csak azt az eljárását tettük szó tárgyává, melyet a magyar államhatalmat ott képviselő miniszter előtt való tisztelgésük dolgában követtek. És azt a leghatározottabban elítéltük. A hitközség előjárásának térdig kellett volna koptatnia lábát, hogy a nagy jelentőségű ünnepségek alkalmával szóhoz jusson ő is és a maga és küldöttei hazafiságáról biztosítsa ő is a magyar hazát. Ehelyett azt tette, hogy a tisztelgés jogával, melyet neki a megye feje a felekezetek sorában följánlott, melyért tehát egyetlen lépést sem kellett tennie, *nem élt*, mert arról értesült, hogy azok a zsidók, kik sem véle, sem a jargonos alapszabályokkal, sem a stráimlis, galicziai csodarabbival megelégedve nincsenek (egyike sem méltó egy nagy magyarországi hitközséghez), külön akarnak tisztelni a miniszternél. Hiba volt az intelligensek eljárása, de ők egyesek s mindenki csak magáért felelős, míg az előjáróság az egész ottani zsidóságot keverte a hazafiatlanság gyanujába azzal, hogy az ünnepségek előtt arról értesítette a főispánt, hogy a hitközség nem szándékozik résztvenni a hivatalos fogadtatásban, ha a főispán még aznap arról nem biztosítja őt, hogy a miniszter az ő küldöttségén kívül más munkácsi zsidó küldöttséget fogadni nem fog. Az egyszerű arrogancia itt hazafiatlan tette nőtte ki magát, a mire, elhiszem, a munkácsi hitközség előjárósága nem gondolt, de amivel annál fényesebben igazolta az intelligensek álláspontját, hogy t. i. az előjáróság nem való a helyre, melyet elfoglal és amelyről magyarul nem tudó, a magyaroknak idegen csodarabbijával együtt a felekezetet csak kompromittálja. Ennyit az elmaradt tisztelgésről, melylyel különben lapunk előző számában eléggé bőven foglalkoztunk.

Más az a másik vád — és a sajtó főképpen ezzel foglalkozott —, hogy t. i. a munkácsi zsidók a hazafias ünnepségeken részt nem vettek. Nos, ez egyszerűen nem igaz és a tudósító és ottjárt újságíró urak tájékoztatlan-ságán alapszik. A lelkesedő, éljenző és örvendező tömegben nem láttak hosszustrimpflis, ördögsekeres, hernyó-sipkás, dugóhuzós, kaftános alakokat és ebből arra következtettek, hogy az ünnepen a munkácsi zsidók nem vettek részt, mert ők a munkácsi zsidókat csak ilyeneknek képzelik. Hát ez nagy tévedés. A munkácsi zsidók nagyobb fele úgy öltözködik, mint Fenyvessy Ferencz, vagy Kenedy Géza, nyelve magyar, annál inkább szíve és érzése és ez a zsidóság ott volt, örült az örvendezőkkel, lelkesedett a lelkesedőkkel.

Hogy az újságíró urak nem ösmertek rájuk, azt csak nem lehet a zsidóknak fölróni bűnül.

Részt vettek az örömben, azt szívéből száműzni nem akarták és erre nem is lettek volna képesek, bárha a zsidó törvények arra a napra (Ab hó 9-ikének nagy gyászünnepe volt) gyászt, böjtöt, és minden öröm kerülését írja elő. A hazafias zsidók azzal magyarázták örömlükét, hogy hisz Jeremiás, kinek Siralmaít zokogjuk el e napon, azt is meghagyta a zsidóknak, hogy szeressék

az országot, mely hazájukká válik majd, örvendjenek örömeiben és bánkódjanak gyászában. De ha találtak is magyarázatot Jeremiásra, mi nem tudunk ilyet találni a beregmegyei főispán eljárására. Bereg megyében oly nagy a zsidók száma, mint a rusznjakoké és e zsidók nevében kérték a főispánt, legyen rajta, hogy az ünnepséget más napra tegyék, mert az a nap a zsidóknak olyan gyásznapjuk, mint a keresztényeknek a nagypéntek. Ha nem lehet kívánni a jámbor keresztény embertől, hogy nagypénteken örvendjen, lelkesedjék, házát föllobogózza, tán a zsidótól is kissé sok azt kívánni, hogy tegye mindezt Tiseo-beov napján. De hát a főispán ur, úgy látszik, már ösmerte a Jeremiásra vonatkozó exegezist és nem engedte. És a zsidók, ismételjük, éltek Jeremiás szent parancsával. A hazafias ünnepre házaikat föllobogózták (mind, még a kaftánosok is, amennyiben háziurak), az intelligensebbek ünneplőbe öltözködtek, a menettel mindenütt vele tartottak és Weisz Bernát (kinél dr. Mandel Pál, orsz. képviselő lakott), Meisel A. József, dr. Rosner, dr. Fried, Kroh Uzsó, Rosner Mendel, Taub Lipót, Weisz Mózes és bizonyára mások is vendéget is láttak az ott járó magyar urak közül, kiknek, úgy hallottam, nincs panaszkodás a munkácsi zsidók vendégszeretete ellen még nagy böjtnapjukon sem. A vendéglátók fényes lakomákkal kedveskedtek a vendégeknek, ők maguk böjtöltek. Mert Munkácson jámborok és a gyászünnepet megszen-telik a különben tolerans zsidók is.

E pontot illetőleg (értem a vallásossággal párosult toleranciát) kár hogy nem tanult el valamit a munkácsi intelligens magyar zsidóktól ő méltósága, Firczak püspök ur, ki, örömmel elősmerjük, hazafias, tán a leghazafiasabb görög katolikus főpap és a magyarság iránt kiváló nagy érdemei vannak, de tolerancia dolgában, ez egyszerű legalább, bizony-bizony nagy hiányosságot mutatott. Weisz Bernát, az intelligensek feje, és később mások is arra kérték ugyanis a főispánt (később Nedeczey orsz. képviselőt is, ki közbenjárását meg is ígerte), hogy vegye föl a szónokok névsorába a palánkai alapkötetét alkal-mára dr. Farkas József rabbijelöltet is, ki a zsidók nevében mondana imát a házára a többi felekezet képviselői után. De a főispán ur visszautasította a kérést azzal az indokolással, hogy a püspök ebből kabinetkérdést csinálna. Volt neki már, ezt mondta a főispán, elég kellemetlensége az ilyen felekezeti kérdések miatt és nem hajlandó újabb egyházi vitába bocsájtkozni a püspökkel. (A főispán körülbelül arra gondolt, hogy le kellett maradnia a megjelenésről a szatmári róm. katolikus püspöknek [ki beteget jelentett], csak azért, mert Firczak püspök kijelentette, hogy nem engedi, hogy ott más, mint görög katolikus istentiszteletet tartsanak és abba is csak nehezen egyezett bele, hogy a református püspök pár szónyi imát mondjon.) Nem értjük, hogy miért függött ez Firczak püspöktől, de bizonyos, hogy a munkácsi zsidók nemcsak nagy számmal ott voltak, ott lelkesültek a többivel a palánkai alapkötetételnél, de utána is jártak, hogy képviselőjüket engedjék ott imát mondani a nekik, mint a többinek egyenlően drága magyar hazáért.

Mardochai Hajehudi.

— Ki veszi hasznát? Már t. i. a zsidónak, ha meggazdagszik. Mert erről beszéltünk, kik a rendes csütörtöki asztal körül ültünk az Otthon-kör társalgójában. A kérdést egy néppárti velleitáru hírlapíró dobta a vitába, ki tiltakozik az antiszemitizmus vádjá ellen és csak annyit koncedál, hogy »igazságos« szokott lenni a zsidósággal szemben. Most is ilyen igazságos volt, midőn a változatos kedvéért kereken tagadta, hogy a zsidónak, ha meggazdagszik, bárki, vagy bármi is venné hasz-

nát. Szomszédom azt az állítást kockáztatta, hogy a zsidónak, ha meggazdagszik, épp annyi hasznát veszi a közjó, mint a kereszténynek, ha meggazdagszik és kezdte bizonyítani állítását az adományok lajstromaival, melyek hébe-korba megjelennek és melyek egészen el vannak zsidósodva; beszélt magyar könyvtárosokról, kiknek leg-szorgalmasabb vevőik a zsidók és a Jókai 100.000 frt-járól éppen a Kossuth-szoborra akart áttérni, midőn asztalunk véne kérte a szót, kit tisztel és szeret az »Egyen-lősi« tábor is, bárha tudja, hogy időről-időre kirug a liberális hámból és idegen istenek szolgálatára fölkeres egy-egy klerikális lapot, természetesen csak szépirodalommal. Hallgassatok, fiúk, apátokra, szólt tréfásan, a vitának kedélyes fordulatot adva, elmondok nektek egy esetet és ebből meg fogjátok tudni, milyen némely zsidó, ha meggazdagszik. Azt mondom, *némely* zsidó, mert én soh'sem beszélek a *zsidókról*. Nem igaz, hogy a zsidók jók, mert vannak rossz zsidók. És nem igaz, hogy a zsidók rosszak, mert vannak jó zsidók. A zsidók emberek. A keresztények is azok. Vannak jók és rosszak közöttünk és vannak jók és rosszak a zsidók közt. És most figyeljete, milyen esetet tudok én egy maggazdagodott zsidóról kit különben említettetek is az e'ebb és kit mindnyájan ösmerünk, hisz szegény író volt, mint mi magunk.

Azt a maggazdagodott zsidót fölkereste egyszer érdekemben *Kenedy* Géza barátom (persze tudtam nélkül) és arra kérte, venné meg egyik regényemet lapja számára. Elmondta, hogy hetek óta betegen f-kszem, hogy az orvosok Abbaziát ajánlották, hogy a hosszas betegség kimerítette minden anyagi segédforrásaimat és sok mást még, mi az ilyen bajjal jár. — Megvegyem regényét, szólt a maggazdagodott zsidó, nézd ezt a tömött szekrényt, nincs más benne, mint regények. Szószólómat bántotta a dolog és kedvetlenül azt vetette oda, hogy a kollega tán elképze, hogy nem azért jött, hogy esetleges regényzavarból kisegitse, hanem azért, hogy egy szegény beteg író számára kérje ki támogatását. — Jól van, jól, hisz értem intenczióidat, szólt a maggazdagodott zsidó, de én azt hiszem, hogy az én támogatásom azt az urat kissé irritálná. Tudod én zsidó vagyok, ő pedig, ha jól tudom a dolgozótársa. Ez rosszul esnék neki, ez bántaná. — Hidd el, szólt most *Kenedy*, hogy baja még rosszabbul esik neki; hát csupa delikatesszéből elpusztulni hagyjuk? — Nem, nem, szólt a maggazdagodott zsidó, azt a világért sem, hanem valami elfogadhatóbb formát szeretnék. Várj csak, már meg is van. Bejelentek neked egy 20.000 frtos alapítványt beteg írók segélyezésére esetleg fürdőbe való küldésére; a pénzt kezeljétek egyelőre ti a nyugdíjintézetben és adjátok — *ti és nem én* — az első 500 frtot a te betegednek, ki egészen másképp veszi ezt, mintha egyenesen én segélyezném. Lássátok, végezte történetét a veteran író, ilyen maggazdagodott zsidót ösmerem meg én. Vannak valószínűleg más fajtájuk is.

— **A saktolási tilalom.** Svájcban tudvalevőleg kimondotta a szövetségi tanács, hogy állatokat elkábitás nélkül leölni nem szabad. Evvel lehetetlenné tették a saktolást. Annak idején sokat irtunk arról, hogy a svájci zsidók, mennyire meg vannak e miatt akadva. A saktolás lehetetlenné tétele azonban nem azt eredményezte, amit a svájci antiszemita érzelmű mezőgazdák vártak, hogy már most a zsidók leszoknak a kóserhus-evésről, hanem épp ellenkezőleg — a gazdák károsodtak. A svájci zsidók ugyanis, a saktolási tilalom folytán francia és német földön saktoltatott marhák husát hozták be és azt fogyasztották. Ilyenformán a lefolyt évben a svájci mezőgazdasági departement kimutatása szerint vagy egy millió

frank értékű kóser hust hoztak be. Ez a svájci mezőgazdák szempontjából tiszta veszteség — reájuk nézve, mert ha a saktolás Svájcban lehető volna, az egy millió frank értékű kóser hus behozatala elmaradt volna és svájci állatok használtattak volna el. Ez okból már most a svájci mezőgazdák mozgolódnak, hogy vagy tegyék lehetővé a saktolást, vagy pedig tiltsák meg a kóser hus-behozatalt. A kóser hus behozatala azonban meg nem tiltható, mert a német és francia földről való husbehozatalt állategész-egügyi egyezmények védik, amelyeket egyoldalul megtagadni és ok nélkül megváltoztatni nem lehet. Valószínű tehát, hogy legközelebb ismét lehetővé teszik Svájcban is a saktolást.

— **Más szelek járnak Oroszországban.** Miklós cár trónralépte óta általában kedvezőbb hírek érkeznek az orosz zsidók sorsáról és nekünk több olyan tény volt alkalmunk följegyezni, melyekből a helyzet javulására lehet következtetni. A héten ismét kedvező hírek érkeztek. Az egyik megerősíti azt a már korábban közölt hírünket, hogy az új cár trónralépte óta ismételten ünneplés alkalmakor és egész nyilvánosan kijelentette azon kívánságát, hogy *vallási meggyőződése miatt birodalmában senkit sem szabad üldözni*. Azt is megerősítik, hogy a koronázás alkalmából zsidó rabbik is kaptak kitüntetést és különösen hangsúlyozzák azt, hogy az elnyomott zsidók sorsa nagyon érdekli a cárt, aki — mint már jeleztük — elrendelte, hogy az *oroszországi zsidók ellen kibocsátott törvényeket és kivételes intézkedéseket revideálják*, amely célra különféle minisztériumok magasabb tisztviselőiből álló bizottságot küldött ki. Erre a helyzetre és a más szelekre való tekintetből *Pobedonoszcev*, a szent szinodus elnöke, aki a zsidóüldözésekben igen nagy és pedig kezdeményező szerepet játszott, más hurokat kezd pengetni, amint az a »N. Fr. Presse« egy oroszországi tudósításában, amely egy *Pobedonoszcev* interviw-ról ad számot, megolvasható:

Amikor a *zsidókérdés* nálunk napirenden volt, így szólt *Pobedonoszcev* a N. Fr. Presse tudósítójához, a világ minden tájáról, Németországból, Franciaországból, Angolországból, Amerikából, még Ausztriából is kaptam leveleket! Fenygettek, sértegettek. Valaki azt irta a nevének és lakásának megnevezésével, hogy meg fognak gyilkolni, ha nem hagyom abba a zsidók üldözését. Hát most kijelentem önnek, hogy *én nem vagyok oka a zsidók ellen követett eljárásnak*. Nekem vannak a zsidók közt is barátaim és igen sokan jól ismernek és tudják ezt. Eszemágában sem volt soha valamely felekezet híveit megvetni! Melyik vallásos és igazán hitbuzgó ember tehetné meg az ilyesmit!? A zsidókérdés Oroszországban nem egykönnyen ítéhető meg, talán sehol a világon sem bonyolultabb, mint nálunk. *Nincs vallási, hanem szociál-politikai jellege*. A zsidókérdést a lengyelektől vettük át, mint rossz örökséget, mint valami inventáriumot. A lengyelek képtelenek lévén arisztokratikus pocsékolásukkal polgárság alakítására, a zsidókat engedték helyükbe, de a nemesség és a zsidóság kölcsönösen rossz irányban befolyásoltatták magukat és így keletkezett a zsidóknak egy olyan típusa, amely az előrehaladottabb államokban lakó zsidókéval össze nem egyeztethető. Sajnálatos bajokhoz és visszaélésekhez vezetett ez a vidéken és ez mozdította elő a zsidó diákok részvételét a legutabb üzemekben. (?) Az állam kénytelen volt valamely módon közbelépni. Amit tenni akart — vagyis biztosítani a törvényes határozmányok fenntartását — hasonlított ahhoz, amit a szabad Amerikában a kinaikkal végeztek. Semmivel sem több, sőt kevesebb. *Eszünkágában sem volt irtó harcot izenni egy*

faj ellen! A tisztességes, a művelt zsidónak jól ment nálunk a dolga és mindig jól is fog menni. (!) Amikor a döntő rendszabályokat fogantatosították, az elhunyt báró Hirsch ezt írta nekem: Ötven milliót fölajánlok a kormánynak vasútépítésre, ha felhagy a zsidók üldözését célzó terveivel. A kormányhoz utasítottam őt és ismerttettem vele a magam álláspontját. El nem utasíthattam, mert ő még azután is levelezett velem. Egy napon kijelentette, hogy *egy milliót akar jótékony célra ajándékozni.* Azt ajánlottam neki, hogy *bocsássa ezt a milliót a szent szinódus rendelkezésére, hogy ez iskolákat állíthasson ezen a pénzen. Ugy is tett.* Lásza, Hirsch is azok közé a zsidók közé tartozott, akik megtanultak közelebbről ismerni és ő bizonyára nem vegyült az ellenem irányuló lármába, amelyben nagyon sok a hazugság és rágalom és nagyon sok a tudatos és tudatlan tévedés.

Pobedonoszev színváltozását természetesen szívesen vesszük tudomásul, de nem tudjuk neki elhinni, hogy ő nem volt oka a zsidók ellen követett eljárásnak. A moszkvai és kievi kegyetlenségek, melyek az inquisziók korát támasztották föl, még nagyon élénken élnek emlékezetünkben és mindenkor tanujelei maradnak az orthodox jezsuitizmusnak. Abban is tamáskodni vagyunk kénytelenek, hogy a »tisztességes, művelt zsidónak« Oroszországban mindenkor jól folyt volna a dolga, hiszen itt van előttünk a példa Budapesten *Horn Antal E.* személyében. Az egyetlen magyar államtitkárnak, *Horn Edének* testvére, szerkesztője volt a »Journal de St. Petersbourg«-nak, mely kormánylap — tehát szerkesztője bizonyára elég tisztességes és elég művelt ember is volt — mégis kiüldözték Oroszországból, még pedig a hite miatt. Hogy e dolgok most megváltozzanak, mindenestre nagyon kíváncsok.

— **Az orsz. izr. közalapra** Veszprémbe, hol a gyűjtéssel *Pillicz Benő dr.*, megyei főorvos, volt megbízva, fáradozása a következő eredménnyel járt. A veszprémi izr. hitközség *Rosenthal* Nándor elnökle alatt *ezer* frtot szavazott meg olyképen, hogy tíz éven át száz—száz frtot ad e célra és az 1896. évre a száz forintot azonnal le is fizette. A *Chevre Kadisa Bruck* Sámuel elnökle alatt *kétszáz*, a krajczáregylet *Deutsch G. Sándorné* elnökle alatt száz, a jótékony nőegylet *Weisz Elekné* elnökle alatt száz és az izr. szegényeket segélyező egylet *Weisz Jakab*, szabó elnökle alatt száz frttal járultak a közalaphoz. Egyesek adakozásai a következők: *Száz—száz frtot* adtak: *Pillicz Benő dr.*, *Weisz Elek.* *Huszonöt frtot* adott: *Fischer Manó*, ügyvéd. *Husz—husz frtot* adtak: *Rothauser Mór és fia*, *Pillicz Dávid és fia*, özv. *Rothauser Ignáczné*, *Deutsch G. Sándor és unokaöccse* *Deutsch Izidor*, *Rápoch Sándor*, *Hirschfeld Béla*, *Krausz József*, *Margalit Ignácz*, *Spitzer Mór dr.*, *Greiner Sámuel*, *Weisz Jakab*, fakereskedő, *Hirschfeld Izidor*, özv. *Rothauser Rudolfné*, *Weisz Jakab*, szabó, *Vég Izidor*, *Berger Arnold*, *Halasi Vilmos dr.* *Tíz—tíz frtot* adtak: *Steiner Jónás*, *Paskes Mór*, *Nay Jakab*, *Fodor Mihály dr.*, *Rosenthal Nándor*, *Rosenberg Adolf*, *Hirschfeld Samu*, (Balaton-Füred) *Nay Sándor*, *Köves Béla.* *Öt—öt frtot* adtak *Köves Jenő dr.*, *Pillicz Pál dr.*, *Haas Manó*, *Korai Adolf*, *R. Lengyel Mór*, *Sándorfi Miksa dr.*, *Réti Ede dr.*, *Pillicz Antal dr.*, *Tauszig Sándor és fia*, *Politzer Áron és fia*, *Berger József*, *Hoffmann Sámuel*, *Löwy Jakab*, *Stern Emil*, *Berger Sámuel*, *Tuszkau Mayerné.* *Három—három frtot* adtak: *Gunst Ignácz*, *Steiner J. Jenő*, *Hamburger Móricz*, *Weisz M. Ignácz.* *Két—két frtot* adtak: *Mauthner Ignácz és fia*, *Schwarz Ignácz*, *Schwarz Antal*, *Kohn Lajos*, *Beer Manó*, *Rothauser Géza*, *Neumann Lajos*, *Weisz Á. Manó.* *Egy—*

egy frtot adtak: *Steiner Sámuel*, özv. *Penitsek Albertné*, *Penitsek Ármin*, *Weisz József*, *Hartman Móricz*, *Schwarz Jakab*, *Weisz Jenő.*

Ezenkívül a hitközségi irodában letett íven adtak: *Rothauser M. Sámuel* öt forintot, *Bruck Sámuel* öt forintot. Veszprém város zsidósága tehát összesen 2270 forinttal járul a közalaphoz, minthogy a fenti névsorban *Hirschfeld Samu* balaton-füredi lakos tíz frt adománya is szerepel.

— **Rabbibeiktatás.** A nagyszombati hitközség új rabbija, *Stein Miksa* aug. hó 9 én foglalja el új állását, melyre mint a hitközség elnöke, *Messinger Ármin*, által aláírt meghívók tárgysorából látjuk, nagy előkészületeket tesznek.

— **Az oktatás Hirsch br. gyarmatain.** *Hirsch br.* annak idején fölkérte a párisi Allianceot, hogy a Jewish Colonization associaton által létesített argentiniai orosz zsidó gyarmatokon vegye át az iskolaügyek vezetését. A *Clara* gyarmatban az Alliance megbízásából *Sabah* igazgató áll az iskolák élén, aki a földmives iskoláról a párisi Alliance elé mostanában a következő jelentést terjesztette:

Az iskola egy hektárnyi telek közepén áll, melyet sodrony-rács fog körül. A telek körül mezőség terül el, melyre a szomszédos kolóniák állatai járnak. A földmives osztályt 12 fiúval alakították meg, olyanokkal akik a legidősebbek és legértelmesebbek voltak. *Hirsch br.* tanácsára három csoportba osztották őket. Mindeniknek meg volt a maga vezetője, aki a csoportjabeliei haladásáért és eszközeiért felelős. Így az igazgató szétszította őket a kis telkekre, miután előbb kisebb munkákra kitanította őket. Ilyen kisebb munkák a bokrok, cserjék kitépése, melyeket összegyűjtenek és elégetnek, hogy azután a hamuval behintsek a földet, végül a föld szántása következett ekével. Két pár fiatal ökör, iga és más szerszámok, egy új eke mindig kéznél volt, ami nehezen volt megszerezhető, mert a telep a kolónia szertárától, ahonnan mindent kapnak, 8 kilométernyire esik. A tanítási programban a földmivelés heti 8 órával, tehát napi 1½ órával szerepel. Mindamellett naponta három óra hozsat is foglalkoztak szántással vetéssel. Az első héten ez a világi ösmeretek kárára történt, de azért nem ártott. Ha a fiukon volna, azok egész nap is a mezőn foglalatalkodnának, annyira szeretnék az ő kis telküket kerteté átalakítani. Ha szántással-vetéssel elkészültek, fákat és cserjéket tanulnak ültetni. A szertár körül faiskola készül, onnan kap az iskola 2—300 fát. Néhány gyümölcsfát is ültetnek, főként őszi barackot, mely itt jól megéled. Később kiterjesztik a parkot és narancsokat ültetnek. Érdekes amit az iskola igazgatója befejezésül jelent: A fiuk földmives munkájában való személyes részvételemmel megtartom azok buzgalmát és bizonyítom előttük, milyen sokra becsülöm az ilyen dolgot. Több buzdító nem kell; a fiuk olyan jók, olyan engedelmesek, olyan ragaszkodók, hogy ha csak valahogy tud is velük az ember bánni, mindent el lehet velük érni. Midőn a földmivelés szeretetére jókor megszoktatjuk a fiukat, azon fáradozunk, hogy a kolóniák jövődjét biztosítsuk és nem lesz fájdalomunk amiatt, hogy pályájukat elhagyva, kereskedésre adják magukat vagy más szegényesen javadalmazott állás után kapkodjanak.

— **Zsinagóga avatás.** A jászapáti zsidó hitközség Magyarország ezer éves fönnállását zsinagóga építésével ünnepli. A minden tekintetben modernül épült zsidó templomot július hó 24-én d. u. nagy pompa mellett adták át rendeltetésének. *Büchler Pál dr.* az építőbizottság elnöke, átnyújtván a templom kulcsát, a hitközségi elnöknek, ez *Cseh József dr.* főszolgabírórt kérte föl, hogy istennek új házat nyissa meg. Ennek megtörténtét a

kántor éneke követte, majd *Büchler* Áron jászberényi ker. rabbi imát mondván, meggyújtotta az örök mécsest és avató beszédet mondott. Erre *Büchler* Márton, a csongrádi aranyzáru rabbi szónoklata került sorra, melynek folyamán a szónok a hitközség hazafias áldozatkésztségét dicsőítette. A beszéd olyan nagy hatást keltett, hogy többen, főként nem zsidók, éljenezni kezdtek.

— **Alapkövetétel.** A facseti zsidó hitközség elhatározta, hogy az ezer évi ünnepségeket a maga részéről zsinagóga építésével teszi emlékezetessé. A templom építésére még 1891. évi márczius hó 12-én hozta meg a határozatot. A fölépítésre azonban az anyagi áldozatok nagyságánál a hitközségi tagok kicsiny számánál fogva, ha előbb lehetett volna is gondolni, az ünnepélyes alkalmat hozzá az ezer évi ünnepek szolgáltatták. Az alapkövetétel a szokásos ünnepségek közepette nagyszámu közönség jelenlétében e hó második felében folyt le. A hitközség nevében *Steiner* Ignác h. rabbi beszélt, a hatóság részéről pedig *Schönenfeld* László főszolgabíró köszöntötte rokonszenves szavakban a hazafias vállalkozást.

— **Minjan Wörishofenben.** A Kneip kura telepéről írják nekünk, hogy ott nem minden nehézség nélkül ugyan, de mégis megteremtettek egy kis imaházat. Az első minjant már meg is tartották egy ottani rit. kosztu vendéglő helyiségeiben. Az istentisztelet résztvevői a legkülönbözőbb nemzetiségekből verődtek össze, u. m. egy amerikai, két orosz, két lengyel, egy-egy egyiptomi, portugál, magyar, osztrák és németből. A többi istentiszteletek már népesebbek voltak. Egyelőre az a baj, hogy nincs szentírásuk, aminek kölcsönbeli megszerzésére egy galicziai rabbi vállalkozott ugyan, hanem hiszen kitelik tán a fürdővendégektől annyi is, hogy egy örökös szentírást szerezzenek.

— **Fényes esküvő.** Hatvani *Deutsch* Károly nagyiparos, az orsz. közgazdaságának ez a jelentékeny tényezője a héten feleségül vette *Csányi* Rinka k. a.-t *Csányi* Ágost nagybirtokos leányát. A dohány-utczai zsidótemplomban nagy fénynyel és előkelő nászközönség jelenlétében folyt le az esküvő. A két család hozzátartozóin kívül az ünnepélyes aktuson ott voltak: *Sváb* Károly főrendi tag, *Neményi* Ambrus és *Gajári* Ödön képviselők, *Schossberger* Nándor br., *Kohner* Ágost, *Kohner* Adolf dr., hatvani *Deutsch* Sándor, *Bakonyi* oszt. tanácsos, *Herczel* dr. főorvos, *Bruck* festő, stb. A szertartást *Lazarus* főkántor végezte és a fiatal párhoz *Kohn* Sámuel dr., pesti rabbi nagyhatású beszédet intézett.

— **Esküvők.** *Eötvös* Bálint dr., *Eötvös* Károly dr. orsz. képviselőnek fia, feleségül vette *Hegedüs* Ödönnek az ezer éves orsz. kiállítás főfelügyelőjének leányát *Mariskát*. Az esküvőt, bár a fiatal párhoz felekezetiileg semmi közünk, azért hozzuk olvasóink tudomására, mert az egyik örömapa az egykori tiszaezslári védő, akinek örömeiben olvasóink szívesen osztoznak. — *Freund* Lajos a magyar leszámítoló és pénzváltóbank főhivatalnoka feleségül vette *Ischlben* *Jakobson* Karolin kisasszonyt. Az esketést, nagy násznép jelenlétében, a linczi rabbi végezte.

— **Halálozások.** *Landauer* Ferencz József, a budapesti *Landauer* Ig. és fiai ösmert nagykereskedő cég egyik beltagja, 51 éves korában július hó 24-én jobblétre szenderült. Kiváló kereskedői talentum volt és azért, bár szívbaja a nagyobb elfoglaltságot igénylő munkáktól távol tartotta, inkább iparvállalatok szervezésével foglalkozott. Főképpen Bosznia gazdasági életének föllendítésében volt nagy szerepe, mert több ottani gyártelep létesítésén fáradozott. Mint ember igen rokonszenves és szeretetreméltó volt, amiért családján és legközelebbi hozzátartozóin kívül is igen sokan tisztelték, becsülték. Két

gyermek, felesége és előkelő nagy rokonság gyászolják. — *Blau* Károly, a régi kereskedői gárdának egyik Budapestén élő, nyugalomba vonult tagja, július hó 26-ikán 82 éves korában meghalt. A tiszteletreméltó aggasztánt igen előkelő rokonság (hevesi *Bischitz*, buzsiási *Eisenstädter*, *Dalnoki*, stb.) gyászolja. Köztük két fia és két leánya, számos unnkája és dédunokája. Egyik fia *Bánó* Ödön, az »Equitable« bizt. társaság vezértitkárja. — *Keppich* Ármin, tekintélyes budapesti lakos, ki a főváros közgazdasági életében mindenkor előkelő helyet foglalt el, július hó 24-én elhunyt. A megboldogult fivére volt *Keppich* Lipótnak, a pesti hitközség kórházi bizottsága. érdemes elnökének. Temetése nem mindennapi részvétellel ment végbe, több fővárosi pénzintézet és ipari vállalat igazgatóival képviseltette magát a végtisztességszertartáson.

— **Az osztrák közállapotok jellemzése** az a nyilatkozat, melyet *Dumba* Miklós, híres osztrák képviselő abból az alkalomból intézett Bécs újhelyi választóihoz, hogy a politikai pályáról visszavonul. Az agg politikus nyilatkozata a következő:

66 éves vagyok most, és 26 éves tartománygyűlési képviselői működésem során mindig becsülettel igyekeztem és fáradoztam azon, hogy kötelességemet és földadtaimat teljesítsem. Mandátumommal mindig nyugodtan és tárgyilagosan éltem, de ma, mikor huzakodás és veszekedés az urak, mikor a tömegeket teljesíthetetlen ígérekkel viszik lépre, mikor a rágalmazás és bujtogatás mérges fegyverei orgiajukat ülik, lehetetlen, hogy tárgyilagos fejtegetéseknek érvényt szerezzünk és az okból a közéletben való szereplésbe bele kell ununk.

— **A tétényi izr. hitközség** imaházának és sirkertjének jó karba hozatalára gyűjtést indítottak, melynek érdekében pár hete mi is fölhívást tettünk közzé. A gyűjtés rövid két hét alatt is elég szép eredményre vezetett, amennyiben közel 300 frt folyt be. Ez összeghez hozzájárultak a következők:

Fürst Lajos Dunakesz 10 frt, Méltóságos Kund Pál Dunakesz 5 frt, Hermann H. Ferencz Budapest 10 frt, Hauer Dávid Budapest 3 frt, Schermann Albert Budapest 3 frt, Mezei Dávid Budapest 7.75 frt, Schermann József Bécs 23 frt, Hauer Lajos Budapest 15 frt, Hauer Miksa Zsolna 3 frt, Kirschmann Jakab Budapest 10 frt, Brust Dávid Budapest 5 frt, Kirschmann H. Budapest 5 frt, Rauchberger Dávid Budapest 1.30 frt, Heksch Dávid Budapest 1 frt, Spitzer Márkusz Fiume 30 frt, Haidinger D. 1 frt, Schwartz Lipót Budapest 3.50 frt, Jeiteles tanár 1 frt, dr. Spitzer Gusztáv 1 frt, Preisz Ármin Budapest 51 frt, Bleuer Antal Budapest 6.90 frt, Löwy Samu Budapest 5 frt, Weisz Mór Budapest 23 frt, Berger Miksa Köröshegy 6.50 frt, Lázár József kávé 12.50 frt, Löwy Mór Tétény 50 frt = 293.45 frt.

— **Magyar zsidók a millenniumon** czimen *Zichy* Herman gróf és *Deresty* Gy. M. szerkesztésében több mint harmadfél száz oldalon egy művelődéstörténeti tanulmány jelent meg. A 2 frtos kötet első fele nagyobb dolgozatokat foglal magában, míg a második rész életrajzokat és arcképeket közöl. A kötetben, melyre még vizsztatérünk, a következő dolgozatokat találjuk:

A kiadó előszava. Irta *Miljkovic* Dragutin. Munkánk oka és célja. Irta *Z. H.* Zsidóvallású magyarok. Irta *S. M.* A magyar zsidók kétszáz évvel ezelőtt. Irta dr. *Acsády* Ignác. Zsidók a magyar közgazdasági életben. Irta *Gelléri* Miksa. Zsidó magyar tudósok. A zsidó nép és a plasztika. Irta dr. *Silberstein* (Ötvös) Adolf. Zsidómagyarok a törvényhozásban. A pesti izraelita nagyhitközségről. Irta *Szabolcsi* Miksa. Nyitra és vidéke. Irta *Grünfeld* Náthán. Arczképcsarnok. Néhány szó képeinkhez. Életrajzok és arcképek.

— **Három zsidó életmentő.** A közel napokban három veszendő életét mentettek meg saját életük kockára tételével olyan emberek, akiket az »Alkotmány« csak szidalmazó jelzőkkel mer csak hasábjaira venni. Az egyik életmentő *Móser* Dávid, karlsbadi kereskedő, aki egy 14 éves fiut húzott ki a vízből, a másik *Blumenthal* Lipót utazó, aki Nuszdorfban egy Kraholetz Tamás nevű kádárlegényt mentett meg a vízbefulástól, a harmadik *Felix* Benedikt bécsi udv. operai színész, aki Wieser Frigyes prokurista életét mentette meg egy bécsi uszodában. Tudomásunk szerint egyik zsidó életmentő sem kért felebarátjából keresztlevelet, vagy születési bizonyítványt.

— **Antiszemiták egymásközt.** Bécsben a »Lueger Bund« nyári ünnepélyt rendezett, melyen olyan kitűnőségek is jelen voltak, mint Strobach, Lueger, Steiner stb. A Lueger-Bund élőképekkel kedveskedett híveinek és ezek között Ausztria is szerepelt, akit *Jenil* Róza udv. fotografus neje jelképezett. Hogy az érdemes urnő ezt megcselekedhesse, lerakta brillians ékszereit, nevezetesen, egy pár butont, melltűt, karpereczet és három gyűrűt. Mikor azonban föl akarta venni, azt vette észre, hogy a 700 frt értékű holmi szórén-szálan elveszett. Az antiszemita ünnepeken zsidók nem voltak jelen, csak valóságos 13 próbás arianusok. Így hát az »Ausztriát« megkárosító enyves kéz is csak ezek közül kerülhetett ki.

— **Vendékszónoklat.** *Himmler* Miksa dr. rabbi, ki a berni filozófiai fakultáson nyert doktori diplomát, július hó 25-kén a balassagyarmati zsinagógában minden tekintetben sikerült beszédet mondott. A dikció nagy hatást keltett és meleg ovációkat szerzett a fiatal rabbi számára.

— **A bécsi rabbiszemináriumba,** mint most megjelent III. évi jelentéséből látjuk, 49 hallgató járt. *Laudon* R. S. dr., a lengyel nyelv tanára, a múlt év végén megvált az intézettől és helyébe *Monat* H. dr. jött. Az évi jelentés bevezetőül »Onkelos és Akylas« czimen *Friedmann* M. tollából érdekes tanulmányt közöl.

— **A három gyűrű meséje.** Lessing pompás három gyűrű-meséje, mint egy szakiró most kimutatja, a »Seerit Jisrael« (Izrael maradékai) czimén Fürthben 1771. évben zsidó-német fordításban megjelent, eredetileg héber könyvből való.

A Naschitz-fele nyilvános elemi- és felsőbb leányiskola az idén töltötte be 47. évét. Magánintézet életében negyvenhét esztendő tiszteletreméltó kor és kétségtelen bizonyítéka az intézet kiválóságának. A régi Pest legelőkelőbb családai adták ez iskolába gyermekeiket nevelésre és népszerűsége évtizedek folyamán csak gyarapodott. Az intézetnek kiváló sajátossága és előnye az az igazi családiasság és vallásos szellem, mely a mi felekeztünknek oly nagy erénye. A vallásos nevelés céljaira már évek óta szombatonként istentiszteletet tartanak; a kitűnő igazgatónő nagy műveltséggel, szakismeretekkel és tapintattal vezeti az intézetet és nemes munkájában derék tanári kar és kiváló képzettségű leánya, *Naschitz* Eugenia, támogatják. A tanári kar tagjai az idén *Gerő* Viktor, dr. *Büchler* Sándor, a jeles fiatal tudós, *Roboz* Andor, *Szalai* Dávid, *Singer* Henrik, dr. *Diósy* Béla, dr. *Sebestyén* Károly, stbiek voltak; elég jó nevek arra, hogy minden szülőnek biztosítékot nyújtsanak gyermekének gondos kiképzéséről. Az intézet igazgatósága (Andrássy-út 34) szívesen szolgál fölvilágosítással az érdeklődőknek. Mi pedig kívánjuk a magyarság és a nők vallásos érzése szempontjából egyképp, hogy mennél több ilyen érdeklődő legyen.

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes

gazdasági gépszakmába vágó

felvilágosítással és tanácscsal,

ugyszintén

általános árjegyzékkel,

vagy részletes

költségvetéssel

szívesen és

díjmentesen szolgál.

Első Magyar

Gazdasági Gépgyár

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT.

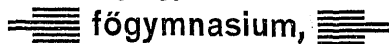
Gyártelep:

Budapest, külső váczi-út 7. szám.

Czímre ügyelni tessék!

Szülők figyelmébe!

Az ország egyik legnagyobb vidéki városában, hol

állami főreáliskola, állami kereskedelmi
akadémia és állami felsőbb leányiskola van
és ahol a

német nyelv gyakorlatilag

könnyen elsajátítható: 2—3 jó családból való ta-
nuló egy izr. tanítónál teljes ellátásba fogadtatik

Czim e lap kiadóhivatalában.

* **Nevelőnő**, állami tanintézetben végzett, jó házból
való, olyan családhoz ajánlkozik, hol családtagnak tekin-
tenék. Czim a kiadóhivatalban.

A losonczy izraelita hitközségtől.

Pályázat.

A losonczy izr. hitközségnél, eddigi főkántorának
Pécsre történt megválasztatása folytán a főkántori állás
megüresedvén, ennek betöltésére pályázatot hirdetünk.

Pályázóktól megkivántatik, hogy zenei képességgel,
jó hanggal birjanak és templomi énekhar szervezésére
és vezetésére képesek, továbbá שוהט ובורק וקורא legye-
nek. A megválasztandó főkantor díjazása az első évre
700 frt fizetés készpénzben, természetbeni lakás a hit-
község házában, egyharmad sechita-illeték (mintegy
250 frt értékű) és szokásos mellékjövedelem. Egy évi
sikeres működés után az évi készpénzfizetés 800 frtra
emeltetik.

Pályázati kérvények, melyekhez a pályázó képzett-
ségét, eddigi működését, kifogástalan valláserkölcösös éle-
tét, korát és családi állapotát föltüntető hiteles bizonyít-
ványok csatolandók, f. évi augusztus 10-ig alólirt elnök-
höz küldendő.

Próbaelődadásra csak meghívottak bocsáttatnak s
az utiköltségek csupán a megválasztottnak térítetnek meg.

Az állás a megválasztatás után azonnal elfogla-
landó. A választás egyelőre egy próbaévre történik.

Megjegyzés. Az esetben, ha a fentjelzett állás az
idő rövidsége miatt a közeledő nagy ünnepek előtt betölt-
hető nem lesz, a nagy ünnepekre (Ros-Hasonoh, Jom-
Kippur és Szukkoth) a »Kol-Nidréh« és a Muszaf-imák
elvégzésére ideiglenes kántor alkalmaztatik, erre egyuttal
szintén pályázatot hirdetünk. Ezen ideiglenes működés
200 frttal díjaztatik. Pályázóktól megkivántatik, hogy jó
hanggal és előadási képességgel birjanak. Jelentkezések
azonnal is, de legkésőbb f. évi aug. 20-ig fogadtatnak el.

Losoncz, 1896. július hó 15-én.

Domber József,
hitk. jegyző.

Sternlicht Vilmos,
hitk. elnök.

A besztarczébányai izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A besztarczébányai izrael. hitközségnél a II. kántori
és שוהט ובורק וקורא állás azonnal betöltendő.

Ezen állás 800 korona, természetbeni lakás és a
helyben szokásos mellékjövedelmekkel van egybekötve.
A megválasztott köteles a pénzbeszedést (Incasso) is vé-
gezni. Pályázók fölhivatnak, ebbeli, kort és családi álla-
potot, valamint képesítési (קבלות) és eddigi működését
föltüntető bizonyítványokkal fölszerelt kérvényeiket leg-
később f. é. augusztus hó 6-ig alulírt elnökségéhez bekül-
deni. Előnyben részesül, a ki a templomi énekhar veze-
tésére is képes.

Próbaelődadásra csak az előjáróság által meghívot-
tak bocsáttatnak és az uti költségek csak a megválasz-
tottnak fognak megtéríteni.

Besztarczébányán, 1896. július 20-án.

Tandlich Manó, s. k.
hitközségi elnök.

A gödöllői izraelita hitközségtől.

Pályázat.

A folyó év tavaszán hirdetett pályázat kellő ered-
ményre nem vezetvén, az megújittatik.

Fölhivatnak mindazon jó, korszerű előimádkozók,
kik שוהט ובורק וקורא és pályázni kívánnak, hogy
képzettséget, eddigi működésüket, kor- és családi álla-
potot igazolva, kérvényüket mielőbb nyujtsák be. — Évi
400 frton felüli fizetés képzettségre való tekintettel,
egyezség tárgyát képezendi. Mellékjárandóság, fél sechita
és szabad lakás. Próba előimádkozásra meghívás nélkül
is jelentkezhetnek, de csakis saját költségén.

Gödöllő, 1896. évi július hóban.

Herczeg Ignác,
hitközségi elnök.

Israelitische Real- u. Handelsschule

nebst Pensionat

PFUNGSTADT bei Darmstadt.

Zum Beginn des Wintersemesters Aufnahme
neuer Schüler.

Nähere Auskunft durch Director Dr. Barnass.

Legmagasabb előlegek értékpapirokra és sorsjegyekre.

Máshol elzalogosított sorsjegyek
kiváltatnak és ezekre magasabb kölcsön adatik, vagy a napi
árfolyam szerint megvételnek.

Ugyanazon sorsjegyek csekély havi részletek ellen
visszavehetők.

Fleissig Sándor

bank- és váltóüzlete BUDAPEST, Erzsébet-körut 2.

RÖSER JÁNOS

nyilvános tan- és nevelő-intézete
BUDAPEST,

VI., Aradi-utca 10. szám,
RÖSER-HÁZ.

Ezen intézet alapított 1853-ban.

Eddigi tanulók száma 13,781; magában foglalja
a nevelő-internátust,

melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, fel-
ügyeletet és nevelést nyernek;

a felső kereskedelmi iskolát,

mely egyenrangú és egyenjogú a kereskedelmi aka-
démiaiakkal, záróbizonyítványai az egyévi katonai
szolgálatra jogosítanak;

a polgári iskolát,

mely egyenjogú és egyenrangú az állami és köz-
ségi iskolákkal.

Növendékek féléve augusztus 31-éig. Tanácsos
azonban a beiratást minél előbb eszközölni, mert
az elmúlt évben sem adhattunk a később jelent-
kezőknek helyet.

Értesítőt küld és felvilágosítást ad az igazgató:

RÖSER JÁNOS,

BUDAPEST, VI., Aradi-utca 10. sz.

Izraelita Hitközségeknek

(a t. elnök, titkár, illetve jegyző urak szíves figyelmébe!)
ajánl sorozat- és folyószámmal számozott, értékfelirással és
a megrendelő hitközség cím- és tetszés szerinti szövegnyo-
mással ellátott, többféle szín- és alapnyomattal utánozhatatlan
kiállításban előállított, 100-anként füzetekbe fűzött, átlu-
kasztolt (perforírozott) és felvágott mindennemű

GABELLA-jegyfüzeteket

és olyanokra megrendeléseket hallatlan olcsó árak
mellett elfogad

a REFORM-jegyek gyára EGERBEN (Hevesmegye).

Miaták, árjegyzékek, költségvetések ingyen és bérmentve.

Muster, Preise u. Referenzen auf Verlangen gratis und franco.

REFORM-jegyek gyára EGERBEN (Hevesmegye).

eingetragene Fabrik
(Schachter-Zettel mit fortlaufender Nummeration verse-
hen), die alleinige im Lande u. ausschl. zu diesem Zwecke

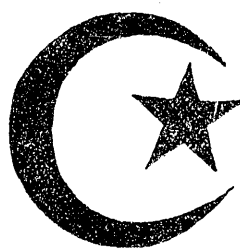
Gabella-Billetts

100 St. in Heften genäht, zum Spottpreise berechnete
gestülpte, durchlocht (perforirt), aufgeschlitten und zu je
sind in mehrfarbiger, unachahmbarer Ausstattung her-
gemeinde, als auch beliebiger Aufschrift versehen, mit Des-
mit dem Werth- und Firmendruck der betreffenden Cultus-
empfehl mit fortlaufenden Nummern u. Serien nummerirt,
Beachtung!

(den Herren Präses, Sekretärs und Notärs zur freundlichen

Isr. CULTUSGEMEINDEN

Den wohlhöchlichen

Konstantinápoly

BUDAPESTEN.

A főváros legérdekesebb látványos

MULATÓHELYE.

Minden vasárnap és csütörtökön

Óriás Tűzijáték

JAMES PAIN & SONS londoni cég által nyújtva.

Uj látványosság!

Uj látványosság!

WILKINS L., amerikai óriás!

Galatá téren:

UJ! CONGO BALLETT UJ!

(Le Civilisation.)

Este 8 órakor: Spanyol Ballett! Creol Trio! (Ballett
electrice.) — 9 órakor a Janitsár-téren: Variété-előadás.
Kettős koncert. Nemzetközi énekkarok. Serenade
vizen (Gallegiante) és szárazon. Török és olasz lát-
ványosságok. A népligetben nagy állatsereglet.
Ütvesztő stb.

A tűzijáték legjobban szemlélhető a Gallegiante melletti nagy
tribünről, ülőhely 20 kr. és a Szultán kávéház gyönyörű ter-
raszáról. — Közlekedés minden hajóállomásról reggeli 2 óráig.

Belépti-díj 30 kr., tűzijáték alkalmával 40 kr.

Háziasszonyaink figyelmébe!

Laureol

Laureol teljesen tiszta természetes zsir, mely
a főzés és sütésnél az eddig használatos
zsirokat teljesen pótolja.

Laureol sok ideig eltartható, anélkül, hogy elro-
molna vagy megavasodna.

Laureol vizmentessége folytán sokkal kiadóbb, mint
akármilyen zsir.

Laureol kiválóan oly egyének konyhájában nélkülöz-
hetetlen, kik rendetlen emésztésből származó
gyomorbetegségben, gyomorsavtúltengésben és gyomor-
erőcsökkenésben szenvednek.

Laureol sokkal olcsóbb a lúdzsirnál és vajnál.

Laureol már mindenkinél, továbbá több kórházban
és intézetben legnagyobb megelégedéssel lesz használva és több
chemikusnak szakvéleménye áll rendelkezésre.

Tisztelendő Kohn B. József, bécsi rabbi felügyelete
alatt készítik az első és egyedüli Laureol növényzsirgyárban
Moll Julius és Társai-nál Bécsben.

Minden fűszerüzletben kapható, továbbá a főraktárban

ADLER REINHOLD-nál

BUDAPEST, IV., Régi Posta-utca 2.

Telephon 62—30.

! Óvakodjunk hamisítványoktól!

Minden darabon a »Laureol« név és pálmavédjegyünk kitűn-
tetve legyen, különben az hasznavehetetlen hamisítvány.

48-dik ISKOLAÉV.

A magas kormány felügyelete alatt álló

NASCHITZ-féle nyilvános elemi- és felsőbb leányiskola és a vele kapcsolatban levő

nevelő intézet.

Szép, tágas helyiségek. — Kitűnő tanárok.
Kiváló ellátás és felügyelet.

Államilag érvényes bizonyítványok.

A fővárosban egyedüli, 3 emeletes palotát teljesen elfoglaló magán mintaintézet.

Az igazgatóság.

Budapest, Andrassy-út 34. sz.

Előjegyzések naponta eszközöltnék.

Az első magyar nőgimnáziumba,

a mely **bennlakással** van összekötve, július hó 20-ától folyik a **beiratás**. Fölvilágosítással készségesen szolgál a **Kerepesi-ut 65. szám, I. em.** alatt levő igazgatósági iroda.

Az igazgatóság.

ARANYOSY MIKSA

tanár

nyilv. polgári és keresk. iskolája

BUDAPEST,

V., Nagykorona-utca 13. sz.

Az intézet áll: 4 polgári iskola és 3 közép kereskedelmi osztályból; ez utóbbiak egyenrangúak a kereskedelmi akadémiák osztályaival.

Mind a hét osztály a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 1891-ik évi 53.979. sz. rendeletével végleges nyilvánossági jogot nyert.

Bizonyítványai tehát államérvényesek.

A felső osztály bizonyítványai az egyéves önkéntességre és számos állami hivatal elnyerésére jogosítanak.

A beiratás 1895. augusztus hó 29-én kezdődik.

Előjegyzés a szünet alatt is.

Az intézet internátussal van összekötve.

Részletes programot készséggel küld

Az igazgatóság.

Rajecfürdő

A KÁRPÁTOKBAN

(női specificum).

(MAGYAR GASTSTEIN)

Vasas, timsós hévíz- és vas-lápfürdők. Ujonnban berendezett hidegvíz-gyógyintézet. — Szénsavas fürdők Keller rendszere szerint. Szénsavas vasas ivóforrások. Posta. Távirat. Vasúti állomás: Zsolna, onnan kocsin egy órányira. — A t. cz. közönséget kérjük, az érkezést előzetesen tudatni. — Prospectust készséggel küldünk.

Az igazgatóság.

! Pénzkölcsön !

sorsjegyekre és értékpapírokra, majdnem a teljes árfolyamig.

Zálogban levő sorsjegyek

általam kiváltatnak és azokra nagyobb és olcsóbb előleget adok, vagy átveszem a sorsjegyeket a napi áron — mint a hírlapokban jegyezve — és a tulajdonos ugyanazon sorsjegyeket visszaveheti tőlem apró részletfizetésre.

Ifj. SCHÖN ÁRMİN bankháza

(Alapítva 1884 ben.)

BUDAPEST, Erzsébet-körút 48. szám alatt.

(A Royal-nagyszállóval szemben.)

LIPIK JÓDFÜRDŐ

➡ SZLAVÓNIABAN. ➡

KITÜNTETVE:

Budapest 1885. London 1892. Bécs 1894.
Róma 1894.

Vasúti állomások: **PAKRATZ-LIPIK** (déli vasút), **menettérti jegyek 33⁰₰**, árendeménynyel és **OKUCSÁN** (m. á. v.) zónatarifa.

Egyetlen jódos alkalikus hőforrás a kontinensen. Állandó hőfoka 64° C. Hegyek által védett égalj.

A lipiki hévíz nagymennyiségű natrontartalmánál (Magyar Ems), valamint magas hőfoka és jódos összeköttetésénél fogva ivó- és fürdő-kúra gyanánt a legjobb sikerrel használtatik a test nyákhártyáinak mindennemű hurutos bántalmainál (gyomor-, bél-, gégehurut stb.); csúszos és köszvényes bajoknál e forrás első helyen áll az európai források között, ugyancsak mirigy- és vérbajoknál, görvélykóránál, izzadmányoknál stb. is. — Mint hivatalos fürdőorvos **Dr. Marschalko Tamás** működik.

Legnagyobb fényűző és pompával berendezett és színpaddal ellátott gyógyterem, új étterem- és kávéházi helyiségek, nagy új gyógyszállodák. Villamos világítás. Igen kiterjedt árnykos park. Pompás és nagy fedett sétány bazárhelyiségekkel. A legnagyobb luxussal és kényelemmel berendezett porcellán-, márvány- és izzasztó fürdők, terjedelmes fürdő-medenczék (Tepidarium).

Jódvíz-szétküldés

mindig friss töltésben az igazgatóság által. Főraktár Magyarországon: **Edeskuty L.** Budapesten. Ausztriában: **Ungár S.** Bécs, **Jasomirgottsse 4.** és **Mattoni Henrik** Bécs, **Tuchlauben**, valamint minden nagyobb droguistánál. — Bármily fölvilágítással készséggel szolgál

a lipiki fürdőigazgatóság.

Gál Ignác és Társa

férfi- és gyermekruha áruháza.

Budapest, VI., Váci-körút 19. sz. (Bazilika templom átellenében).

NAGY RAKTÁR:

úri-, fiu- és gyermekruhákban, legfinomabb belföldi-, francia- és angol szövetekből.

Mértékszerinti megrendelések a legelegánsabb és legújabb divat szerint és jutányos árak mellett elkészítettnek.

A „Bazilikához”.

Vidéki megrendelések leggyorsabban eszközöltetnek.

Szabadalmazott ezredéves emléköltönyök egyedüli elárusítói.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmentve.

Legújabb divatu
előrajzolt, megkezdett és
készen himzett

KÉZIMUNKÁK,

nemkülönben

hímzőanyagok és hímző-
szövetek

rendkívül választékban szabott gyári
árakban kaphatók

Bérczi D. Sándor

női kézimunka nagyiparosnál

Budapest, Király-utca 4.

Képes árjegyzékem 1120 eredeti kézimunka-
rajzzal kívánatra rendelkezésre áll.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú
kötelességét kell teljesíteniük.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért
kezeskedik a cég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

Legszebb

Pap

lan

Legjobb

Pap

lan

Legolcsóbb

Pap

lan

matracz, ruganyos-matracz és sodrony-ágybetét kizárólag saját gyártmány.

1 rouge paplan Jutteval	1 frt 70
1 „ tartós vattával	2 frt 60
1 cachemir „ „	3 frt 20
1 szatin „ „	3 frt 80
1 atlasz cachemir paplan	4 frt 50
1 atlasz selyem „ „	7 frt 50
1 flanel takaró 190 cm. hosszú 140 cm. széles	2 frt 50
1 pokrócz 150 „ „ 100 „ „	1 frt 20
1 pokrócz 180 „ „ 130 „ „	1 frt 80
1 szőnyeg 300 „ „ 200 „ „	3 frt —
1 „ első rendű minőségben	4 frt 50
Szép perzsa mintás Gloria szőnyeg	6 frt 50
„ „ 2 méter hosszú 140 cm. széles	10 frt —
„ „ 250 cm. hosszú 175 cm. széles	14 frt —
„ „ 3 méter hosszú 2 méter széles	— frt 26
65 cm. széles manilla futó szőnyeg méterje	1 frt 50
1 Tapestry ágyelő szőnyeg	2 frt 50
1 letűzött szalmazsák	— frt 26

1—3 részű gyapot matracz	4 frt 50
1—3 „ seegrass „	5 frt 50
1—3 „ afrique „	16 frt 50
1—3 „ lószőr „	2 frt 20
1 Tunisz függöny	2 frt 80
1 Mikádó „	6 frt —
1 Perzsa mintás függöny	1 frt 30
1 Tunisz ágyterítő	2 frt 20
1 Bouret Millennium ágyterítő	3 frt 50
1 egész készlet 2 ágy és 1 asztal terítő Tunis szövetből	6 frt 50
Bouret szövetből	3 frt —
„ sima középpel	14 frtől feljebb
Szép gyapjú készletek	1 frt 50 krtól feljebb
Paplan lepedők	12 frt —
1 összehajtott vaságy 3 darab matracczal	7 frt 50
1 sodrony ágybetét	14 frt —
1 ruganyos matracz	— frt 26

Mérték szerint paplanok, lábdunnák stb. stb. Kárpitos munkákra költségvetéssel szolgál.

Gichner Simon és fia

Budapest, Erzsébet-körút 20. szám.

Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek, nem tetsző
árak kicseréltetnek vagy a pénz visszaadatik.

Ivánka Imre.

»Hálnak, hálnak, egyre hálnak, színe-lángja a magyarnak.«

A régi gárda egyre gyérülő sorai ismét egy nagy alakkal lettek szegényebbek. Lassan-lassan egészen a történet veszi csöndes birodalmába azokat a dicsőket, kik a rendi Magyarországot jogállammá fejlesztették; kik a néhány ezer kiváltságosnak előjogait eltörölve a milliokat tették hazánk egyenlőjü polgáraivá. És úgy tűnik föl nekünk, mintha kipusztulásukkal együtt ingadozóbbá válna a magyarság eddig biztos hite a liberalizmusban is; mintha örökös szemük megszűnt volna lelkesíteni, inteni, kintartásra buzdítani; és merészebben ütné föl fejét, aljasabb vakmerőséggel folytatná, vérszemet kapván, a visszahatás aknamunkáját a sötétség, a rendiség, a feudalizmus.

Eltávozott közülünk a vitéz ezredes is, egyike a magyarok harci dicsőségben nem szegény történetének folyamán a legkitünőbb katonáknak. Elment a derék, tette kész férfiú, a lelkes liberális politikus, a késő véséig vidám, jóságos magyar »öreg ur«. Sirassuk el mi is, mert a mi halottunk is.

Katonája volt a dicső szabadságharcznak, vezér ott, hol annyi névtelen zsidó közkatona vére omlott; rabja, vásrvert rabja volt az eszmének, melynek legszebb része a magyar zsidó polgárok jogegyenlősége, tagja volt annak a politikai pártnak, melyet Deák vezérelt, a legtisztább szabadelvűség örök példája; és részese annak a világra szóló küzdelemnek, mely Magyarországot a művelt világ szemében rokonszenvesse tette, s a haladás és elfogulatlanság mintaképévé avatta.

Nagyok voltak érdemei, nagy volt tevékenysége; s hogy elköltözött, munkás életének hajlott alkonyatán, érezzük a veszteséget, mely az országot holtával sújtotta. De nagyobbak voltak érdemeinél s munkásságánál lelkének fennkölt, nemes érzései önzetlensége és igazság-szeretete.

S a zsidóságnak, mely a liberalizmus e nagy alakjainak oly sokat köszönhet ez országban, el kell siratnia őt és a holttestét üdvölte körülálló hiénákat ostorral kell elkergetnie. A hála érzései követelik tőlünk ez áldozást. Nem engedhetjük, hogy egy tiszteletreméltó halott holttemét is aljas politikai vásárnak tegyük tárgyává! A legműveletlenebb, legvadabb nép előtt is szent a halott és tiszteletnek tárgya. S a ház, hová a halál angyala beköltözött, templommá leszen, mert szent és háromszor szent a hely, hol Isten ujjá mutatkozott.

Ide törnek be azok, akik magukat az igaz hit szolgálóinak nevezik, kárhózatós istenkáromlással. Ezeknek kell odakiáltanunk, mint egykor már fölhangzott a kiáltás: Ki innen, e hely az Ur temploma, rátok az ostorpatóság vár!

Hol a hit, melynek igéi szerint a halottat gunyolni illő és szent?

Hol a dogma, mely szentesíti e galádságot?

Valóban, messze jutottunk. Ez az ország még eddig, hála Istennek, nem tudott arról, hogy elhunyt nagyságok sárral dobáltattak volna meg.

Elhunyt Deák, Andrássy, Kossuth, Irányi s megannyi más jeles. De az éles ellentétek elsimultak, a vitakozás harsány hangja csöndes zsolozsmába olvadt a halott koporsójánál és a legkülönbözőbb meggyőződésűek együtt tették le a ravatalra koszorúikat. Ez volt eddig a magyar szokás.

Hanem ma az elvadulás korát éljük. Akad olyan ellenség, mely a halottat is megrugdalja, s a halott országn nem mozdul és Aesopus gyáva számára kényére rugdalózik, mert nem akad senki, aki becsületértzésre oktatná.

Annyira belevelte magát a hideg, számító gyűlölet ez embertelenek szívébe, hogy vak dühökben nem tisztelik még azt a határt sem, melyet Isten a lét és nem lét közé mindenek mementójául állított.

Utálát fog el benünket, mikor az alig elhantolt sír fölött e dolgokkal kell foglalatostkodnunk. De úgy érezzük, mintha gyászunk nem lehetne háborítatlan, bánatunknak nem engedhetnénk szabad folyást, valameddig e sír körül leselkedő hiénákat el nem rettentettük.

Te pedig, medicőült, pihenj nyugodtan! Mindegyre többen lesztek odalenn azok közül, akik a mai erős és nagy Magyarországot megalkotni segítettetek. Egyre növekedik a nagy halottak, egyre fogy a nagy élők száma. Nemsokára mind együtt lesztek a tulsó világon.

De erős a hitünk, hogy lelkes utódaitok fognak születni, kik nyomotokon haladnak, hozzatok hasonlókat lesznek a lélek erejére, a meggyőződés szilárdságára, a szív nemességére nézve. És bizton reméljük, hogy elég erejük lesz szembeszállani a sötétség, a gonoszság szellemével és nem engedik, hogy feledésbe merüljön, vagy durva kezeztől meggyaláztassék a ti szent emléketek.

A te munkásságod nem egy felekezeti volt, hanem az egész hazáé, azé a honé, melynek hűséges, odaadó polgáraiként méltányoljuk nagyságodat és megkönyezzük elhunytodat. Mert céljaink közössek voltak: nagygyá és munkássá tenni a nemzetet, mint a költő álmodta; szabad intézményeit biztosítani, szabad szellemét növelni; és leverni e hon belső ellenségeit, kik a nemzetiségek lelketlen fölbujtásával, a vallásfelekezeti ellen való gyalázatos lázítással, a szemforgató jámborság köpenyébe bujt hazaárulással minden Ephialtesnél többet ártottak e hazának!

Dr. Sebestyén Károly.

Az ezredév.

— Nyolcz beszéd, tartotta: Löw Immanuel. —

Vékony, szép kiállítású könyv került kezembe és én újra gyermek lettem. És újra átélem a gyermekévek aranyhimes emlékeit. Ott állok a szegedi zsinagógában. Tömve van az hívőkkel, de egy hang sem hallszik. Majd nagy urak jönnek, mindnyájan fényes díszmagyarban. És csak-

hamar megjelen a zsidó község, — nem, az egész város legtiszteltebb alakja, a tudós főrabbi: Löw Lipót. Gyászbeszédet mond a legnagyobb zsidó szónok a legnagyobb magyar, Széchenyi István gróf fölött, akit az abszolutizmus példátlan vaktsága halálba kergetett. Mit mondott a tudós főpap, — annyi évtized után még ma is el tudnám mondani. Tudom, hogy gyászbeszédét a talmudból vett áldással rekeszté be. Azt kívánta Magyarország sirba szállt legnagyobb fiának, hogy gyermekei legyenek hozzá hasonlóak. És emlékszem arra a mély megindulásra, amely e beszéd nyomán fakadt. Még most is látom, hogy fogják körül az ülő széke felé induló főpapot a város nagyjai. Mint fogják meg, — nem, mint árasztják el kezét csókokkal, mert aki így szólott a legnagyobb magyarról, az nem szünt meg ápolni hivei szívében a legsötétebb reakció idejében sem a magyar haza és a magyar iránti szeretetet, az a férfiú a szabadságharc nagy napjaiban a hazát védő hivek előtt is ezen igéknek hatalmas szószó-lója volt.

És az áldás, amelyet Löw Lipót a legnagyobb magyar gyermekeire mondott, beteljesült a Löw Lipót gyermekein is. Fia, Immanuel, lett utóda a szegedi főrabbi-székekben és amit az apa kezdett, ugyanazt a derék munkát végzi a fiú. Csak természetes, hogy az a rajongó szeretet, mely az apát élete utolsó pillanataig környezé, veszi körül fiát is, hisz az ő tanai, az ő szelleme, az ő példaadása élnek még ma is Szegeden.

Vajon, minők e tanok, minő a szegedi imaházban élő szellem?

Nyitva a könyv: olvassátok.

Nem volna szellemben és munkásságban egy apjával a fiú, ha a magyar állam ezer éves fönnállását nem ünnepelte volna meg hiveivel. És nem teljesítené a fiú az apai kötelességeket, a Löw Lipót tradíciót a maga nagyságában, ha a dicső ünnepet csak a saját hiveivel ünnepelte volna meg. Löw Immanuel is elment megyéjében mindenüvé. A mely községben zsidók laknak, elment hirdetni a magyar haza nagyságát. Hallatta ékes-szólv szavát a Kun-Dorozsmán és a megyéje határszélén fekvő Horgoson. A magyar haza szeretetére intette a kisteleki hiveket és az eszme lelkesítette szónoklatra Sándorfalván, Csongrád megye legnagyobb városa és legifjabb községe, mindenütt fölemelte szavát a zsidó főpap, mindenütt méltóan a nagy napokhoz és méltóan ama határtalan hazaszeretethez, melylyel lelke telítve van.

Ne várják tőlem e nyolcz beszéd analysisét. Járatlanságom-e oka annak, hogy e beszédek olvasása engem mélyen meghatott vagy elfogultságomban kell keresni azt, hogy folyton növekvő érdeklődéssel futottam e beszédek végig? Nem tudom; de bátran merem állítani, hogy az is, aki emlékektől menten, közönyösséggel a szónok személye iránt fogja e beszédek olvasni, nem fog tartózkodni ezen alkalmi szónoklatokat első helyre tenni az eddig megjelent, hasonnemű beszédek között. A szent könyvek kitűnő ismerője találkozik itt a magyar nemzet történetének alapos buvárával; a humanista ad itt kezét

a magyar polgárnak és ha ehhez hozzáadjuk az uralmat a magyar nyelv fölött, mely alföldi eredetiségben és ép azért mesterkéletlenül folyik: akkor rámutattam, bár csak madártávlatból, e beszédek jellemes tulajdonságaira. Én elmondottam annak okát is, hogy miért olvasom oly tisztelettel és áhitatos bensőséggel e beszédek, amivel hallgattam egy emberöltőn túl fekvő időben a Löw Lipót idővel dacoló intelmeit.

Dr. Reiner Ede.

Két zsoltár.

8. Zsoltár.

<i>Istenem! e földön</i>	<i>Imé, hasonlóvá</i>
<i>Mily hatalmas neved,</i>	<i>Önmagadhoz tetted,</i>
<i>Bátor fönn az égben</i>	<i>Hatalommal, fényvel</i>
<i>Vagyon lakóhelyed.</i>	<i>Ötet környülvetted.</i>
<i>Már a gyermek ajkán</i>	<i>Rendeléd, hogy lenne</i>
<i>Dicsőséged épül</i>	<i>Ura mindenknek:</i>
<i>S ellenséged retteg</i>	<i>Kezed alkotási</i>
<i>Neved erejétül.</i>	<i>Lábánál hevernek.</i>
<i>Ha a kéklő eget,</i>	<i>Vérét szelid állat</i>
<i>Kezed művét látom,</i>	<i>Néki csupán adja,</i>
<i>Ha azt a sok fényes</i>	<i>Fegyverétől retteg</i>
<i>Csillagot csodálom:</i>	<i>Erdő-mező vadja.</i>
<i>Ugyan mi az ember,</i>	<i>Övé, mit a tenger</i>
<i>Hogy eszedbe vészed,</i>	<i>Gazdag öle befed, —</i>
<i>Tendicsőségedből</i>	<i>Istenem! a földön</i>
<i>Adván neki részet?</i>	<i>Mily hatalmas neved!</i>

Szegő Arnold.

103. Zsoltár.

<i>Oh, áldjad népem az Urat,</i>	<i>Jósága oly tág mint az ég,</i>
<i>Jóságát ne feledd.</i>	<i>Ha féled, tiszteled,</i>
<i>Ő megbocsátja mind a bűnt</i>	<i>S a bűn úgy válik tőled el,</i>
<i>S beköt minden sebet.</i>	<i>Mint nyugattól kelet.</i>
<i>Koporsódból kiszabadít</i>	<i>Megkönyörül rajtad, miként</i>
<i>És új életbe von,</i>	<i>Szüldő megtért fián . . .</i>
<i>Irgalmasan, kegyelmesen</i>	<i>Mert tudja, romlandó edény</i>
<i>Vált meg mindenkoron.</i>	<i>S por vagy, dűbáb, silány.</i>
<i>Üditi titkadt ajkadat</i>	<i>S hogy halandó vagy, mint a fű</i>
<i>S megíjulsz, mint a sas.</i>	<i>S a hervadó virág;</i>
<i>Ha nyomorult vagy, megsegít,</i>	<i>Pusztulsz, ha ér az őszi szél</i>
<i>Hogy diadalt arass.</i>	<i>S elfeled a világ.</i>
<i>Mózzessel ő nem hasztalan</i>	<i>Örök csupán az Úr kegye . . .</i>
<i>Intett meg, Izrael,</i>	<i>Átöröklődik az . . .</i>
<i>Haragja késedelmező</i>	<i>Fiadról majd fiadra száll,</i>
<i>S irgalma nem hagy el.</i>	<i>Ha hű voltál s igaz.</i>
<i>Nem tart örökre bosszúja,</i>	<i>Mert ő a mindenség Ura,</i>
<i>Ha vétesz ellene,</i>	<i>Hatalma végtelen.</i>
<i>Nem büntet bűneid szerint,</i>	<i>Oh áldjad, mert ő az üdv</i>
<i>Nem sujt, mint kellene.</i>	<i>És ő a kegyelem.</i>

Telekes Béla.

Egy vallás, két vallás...

— Regény. —

I r t a: H a b e r S a m u.

MÁSODIK RÉSZ.

(19. folytatás.)

Zwetschkenstiel Móricz uriszabót és hites társát az Árpád fiuk levele nagyon kihozta a sodrúkból. A pénzheli küldeménynyel meg voltak elégedve és főként azt esett jól megtudniok, hogy fiuk keresetéből már támogatásra is telik; de mélyen elszomorította őket az, hogy Árpád a gabeság elvesztét semmibe sem veszi, sőt örül rajta. Amiatt meg egészen vigasztalanoknak érezték magukat, hogy az Árpád »nem hagy magára foglalót adni.«

— Igaz ugyan, — fejtette ki nézetét az apa, — hogy a von Krakauer már nem raseköl; de hát a nagykorosmárosnak nincsen még akkora leánya, aki az Árpádra, a doktorra és professzorra számíthatna. Utóvégre az Eulália mégis egy művelt kisasszony: zongorázik, beszél francziául, intézetben tanul és a község első emberének a leánya, aki nem csak nagy »nedant« kap, hanem »szchije« is, ha menyünk lesz. Mit akar hát tőle az Árpád? Csak nem szereti az ellenségem leányát, a Rebekát?

— Mit nem gondolsz? — háborodott föl az anya — azt a gyastraságot, akinek egy tucsat, jó harisnyája sem lesz a staffirungjában!

— No, Chajle, annyira talán nincsen; de az bizonyos, hogy ha ezer forintot kap nedant az sok lesz. Valami falusi legény, tanító, beérheti vele — annak nem köll franczia, meg zongora; de az Árpád, a professzor és doktor, a kihez előkelő urak és dámák jönnek majd és ugy fognak sorjában künn ülni az előszobájában, mint szombat este a kile az utcán, az még sem gondolhat rája.

— Engem bizony nyugtalanít ez az Árpád — jegyezte meg az anya. — Ideje korán ki kellene a fejéből verni minden bolond gondolatot. Ha magad beszélhetnél vele, mégis többre mennél. Az íráshoz te nem nagyon értesz, és ő az ő finom eszejárásával levág téged levélben akármit ír is neki.

— Mondasz valamit, Chajle. Csakhogy hogyan jön ő most haza? Ott hagyja a nevelői állomását?

— Dehogy, arra nem is gondoltam. Neked kellene hozzá lemenned Pestre. Meglátod legalább, hol van és mit csinál ott, ahol tanít. Megtudhatod kósert eszik-e és rak-e mindennap »tfilin«-t?

— Igazad van, asszony. De Pest nagy város ám és messze van ide. Sok a költség.

— Bah, hiszen most küldött pénzt az Árpád. Abból csak kifutja. Én pedig sütök majd tyúkot az utra, meg egy kis kalácsot és viszel magaddal egy pár zsömlét is. Aztán rendben lesz minden, ott nem költesz semmit. Az Árpádnak szintén küldünk valamit, hátha nem jó a kosztja. A mult szombati libának még megvan a mája, azt megsütöm neki. És sütök egy kis turós bélest is, azt nagyon szereti. De megmond neki, hogy megkínálja vele azokat az urakat is, akiknél tanít.

— Okos asszony vagy, Chajle. Ámbár azt hiszem zsömlét Pesten is kapni.

— Kapni, elhiszem, de nem olyan olcsóért, mint nálunk. Aztán meg ki tudja, kóser-e?

— Látod, látod, megint igazad van. Hát jó. Csütörtökön este indulok. Péntek délre ott leszek; este meghal-

gathatjuk még a pesti kántort is. Szombaton aztán ugy sincs dolga az Árpádnak, majd elbeszélgethetünk.

— Aztán megmond ám az Árpádnak, hogy tisztelem és én helyettem is csókold meg.

— Várj, Chajle, még ott nem tartunk. Ma csak kedd van.

— Én, édes Árpád fiam, — sóhajtott azután az anya és a könyek csak ugy szakadtak az orcáján — mért kell neked idegenben lenned? De megcsókold ám én helyettem is, ismételte az anya zokogó, elfuló hangon.

— Nem kell azért mindjárt sirnod — szólt az apa maga is elérzékenyülten. — Hiszen nincsen semmi baja és örülni fog, hogy engem viszontláthat.

— De én megint nem fogom őt látni! — panaszkodott tovább az asszony. — Hanem megkérdezd ám, mikor jön megint haza.

Igy folyt a beszélgetés, éjszakának idején. Ágyban feküdtek már mindketten és így diskurálgattak át egymáshoz. Az anya tovább zokogott, az apa pedig a felfelé fordult, miglen mindketten ujra elaludtak.

Reggel a Chajle asszony jókor talpon volt már, tett vett és pörölt a cseléddel, az apa pedig berregette a varrógépét, de meg-megállt eltűnődve: mit is fogunk az Árpáddal beszélni? És amint eltűnődött, föltette magában, hogy szóba hozza majd a gabeságot is, hátha valami okosat tud ez a fiu kisütni.

Az ebéd bizony silányabb volt mint egyébkor. Chajle asszony menetetőzött, hogy sok dolgot ad az utra való készítése.

Zwetschkenstiel papa, aki máskor ilyen kicsinységek miatt is mód föltött méregbe tudott jönni, most panasztalanul habzsolta a paszulylevest és ropogatta a turós béles végeiből készített puffancsot. Én istenem, mit nem tesz meg egy apa a fia miatt?

És amint így ült az uri szabó mester, egyszerre csak tűnődve kezdte rágicsálni a harapni valóját, majd a szája járása is elállott és nagyot ütött az asztalra.

— Mi az, nem izlik? — ugrott föl Chajle asszony ijedten és szaporán kezdte pörgetni a szót: — Már pedig ha az ember doktor és professzor fia...

— Ss, ss! — vágta el a beszéd-áradatot a férj. — Egy gondolatom támadt.

Az asszony ugy a félbeszakítás, mint a bejelentett gondolat miatt csodálkozott.

— Igen, igen egy jó, egy nagyszerű gondolatom van — folytatta Zwetschkenstiel ur az asztalon dobolva. — Mindjárt ebéd után elmegyek a von Krakauerhoz, megmondom, hogy holnap Pestre utazom az Árpádhoz és megkérdelem nem üzennek-e neki valamit.

— Ez az egész? — kérdezte Chajle asszony ámulva — én már rég elmondtam von Krakauereknek, hogy utazol és ő maga kéret, hogy mielőtt elmegy, eredj oda hozzá, igen fontos dolgot akar veled tudatni.

— Asszony, asszony! — zsörtölődött a férj — és ezt most mondd? Mikor ugyis annyi a gandom, te hagyod, hogy a fejemet törjem? Ha ezt elébb tudatod, nem kellett volna gondolkoznom.

— Hja, hja, hát énnekem nincs elég gandom? Azt hiszed, olyan könnyű dolog az Árpádunk számára valamit kitalálni?

(Folytatása következik.)

Az ó-budai bachur.

— Regényes korrajz. —

A tizenhatodik század első negyedéből.

— Irta: **Breier Ede.** —

(25. folytatás.)

A kisebbik eltávozott, hogy teljesítse a parancsot, a hosszú sárga szakállu, a ritka jólelkű, heves férfiú azonban, a ki olyan sok jót cselekedett, még többet azonban fájdalom csak megkezdhetett, mert, a mint a sovány mondotta, a gyorsaság rugója sohasem volt kéznél — ez az ember egyedül maradt a teremben. Ez — de hiszen az olvasó már amúgy is rég kitalálhatta, hogy ki volt.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Gadalja böjtjének reggele.

Ujév két napja után való napra, vagyis Tisri hó harmadikára böjtnap esik. A Gadalja halála fölött való gyász emlékeül tartják. Gadalját ugyanis meggyilkolták s ő vele úgy elhamvadt Izrael hitének szikrája, hogy nemsokára rá elkövetkezett a teljes pusztulás.

Sokat forgatott könyvében ezt tanusítja Rambam.

E nap reggelére tüzték ki Nösze és Nenne kinvalatását. Mielőtt azonban erre térnénk, még egy-két fontosabb előzményről kell megemlékeznünk.

A roshakohol házában nagyon szomorúan töltötték az estét; nyomasztó érzés feküdt meg mindnyájuknak a szívére, olyan érzés, mely minden pillanatukat végtele-nül megkeserítette.

Éppen asztalnál ültek megannyian és gondolataikkal foglalkoztak, mikor halkan kopogtak ajtajukon és egy kicsiny, hosszú, fehérszakállu zsidó lépett be. Az előjáró nem emlékezett, hogy látta volna világeletében.

— Ön az ó-budai roshakohol? — kérdezte a kicsiny.

— Igenis — felelt reb Smuel.

— Azt jöttem Önnek megmondani — folytatta a másik — hogy nyugodtan alhatik, mert még reggel 8 óra előtt Nenne és Nösze kiszabadul.

Örömkialtás csendült meg a szobában. Fradel asszony és Hanna az örömhírt hozó felé rontottak, a roshakohol kezét akarta megragadni, csak hogy a kis zsidó három lépéssel hátrált.

— Ne tartóztassanak — szólott — még fontos teendőm van Budán, ott beszélnem kell valakivel; maradjanak csak istenfélők és jók! — Az ajtó kinyílt és a fehérszakállu kis zsidó eltávozott.

A roshakohol ég felé emelte a kezét és fönnszóval imádkozott:

— »Ifju voltam, megöregedtem és nem láttam elhagyatott jámbort...«

A család nyugovóra tért.

Éjteltájt lehetett, mikor a hitközségi előjáró ablakán kopogtak. Fölébredt.

— Ki van künn? — kérdezte.

— Reb Smuel keljen föl, templomba — rikoltott egy hang.

— Mindenható Isten — riadt föl az előjáró ijedten — hiszen ez a mi templombahivogatónk hangja! — Leugrott ágyáról, az ablakhoz sietett és sebesen kitért. Emberi lépés neszt nem lehetett hallani, ellenben az utcza tulsó feléről áthallatszott, amint ugyanaz a hang szólította szomszédját:

— Reb Leb, keljen föl, templomba.

Az előjáró nem hitt a saját fülének. Azt hitte, valami gonosz álom tartja fogva, de a hűs esti szellő üdítőn csapott feléje, ébren volt, világosan hallotta, amint kissé odább ugyanaz a hang szólt:

— Reb Jókef, keljen föl, templomba. Reb Chajem keljen föl, templomba. És így tovább, házról-házra.

Az előjáró világot gyújtatott és öltözködni kezdett.

Fradel asszony és Hanna a kísérteties szölogatásból semmit sem hallottak, mert más szobában aludtak.

A roshakohol erősen el volt határozva, hogy elmegy a templomba; csak hogy most újra kopogtak az ablakán. Két ember volt künn és beszélni akart vele.

— Reb Smuel — szólott az egyik, odalépve az ablakhoz — fogja ezt a fazekat, a templom padlásán találtuk.

— Mi járatban voltak most a padláson?

— Azt mind meg fogja tudni, mi becsületes emberek vagyunk, de itt nincsenek rendjén a dolgok.

— Maguk is hallották?

— Természetesen, az egész községet keresztül-kasul járja és a templomba hívogat.

— Emberek, menjenek a templomba, én is jövök.

— Kinyitotta az ablakot, fölemelte a fazekat és a két emter eltávozott. Azután nézegette az edényt; kis fáradtsággal sikerült a fődőjét eltávolítani; nagyszámu ezüst-pénn volt benne, egy régi imakendővel betakarva, amelyen a Pinkász név héber betűkkel, szalagokból volt ki-varrva.

A roshakohol jól megnézte a pénzdarabokat. A meggyilkolt templombahivogató hagyatékát neki, mint községi birónak átadták, gyorsan előkereste tehát azt a papírt, amelyre Slóme pénzt és pénznemeit följegyezte.

Sok olyan pénznem, mely már akkor nem volt forgalomban, akadt a fazékban; az előjárónak előbbi csendes sejtelve most bizonyossággá vált. Pinkász volt a templombahivogató gyilkosa.

A roshakohol elrejtette a fazekat és lassan eligyekezett a templomba.

Több ember volt már itt együtt. A samesznál és rabbinál azonban még sötétség honolt. Erre valaki bekopogtatott az elsőnél.

— Mi baj? — kérdezte reb Móse belülről.

— Keljen föl, templomba.

— Mi nem jut eszébe; még korán van.

— Magát nem szólították templomba?

— Már miért? Ki szölogatna templomba már ilyenkor?

— Különös — dünnyögték az emberek — az egész községben körüljárt a hívogató, csak éppen a templomudvarban nem.

Azonközben megjött az előjáró.

— Még csak ilyen kevesen vannak itt? — kérdezte az egyiktől.

— A többiek valószínűleg felnek templomba jönni.

Reb Smuel erre félrehitt néhányat a jelenlevők közül, elmondotta nekik a fazék esetét és a gyanuját is fölfedte.

— Azt hinném — evvel fejezte be mondani valóját — hogy mindjárt a gonosz után kellene látnunk, különben neszt veszi a dolognak és ellillan; ebben az esetben, ha nem is mindent, de valamit mégis nyernénk az ártatlanok javára.

(Folytatása következik.)

